नो युवर कस्टमर' आणि 'अँटी-मनी लाँडरिंग उपाययोजना' यावरील धोरण

1. परिचय आणि नियामक चौकट

(i) आवास फायनान्सियर्स लिमिटेड (**"कंपनी/आवास"**) ही एक गृहनिर्माण वित्त कंपनी आहे, जी रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया (RBI) द्वारे नियंत्रित केली जाते आणि राष्ट्रीय गृहनिर्माण बँक (NHB) च्या देखरेखीखाली चालते. त्यानुसार, हे नो युवर कस्टमर (KYC) आणि अँटी-मनी लाँडरिंग (AML) धोरण ("पॉलिसी") वेळोवेळी सुधारित केलेल्या खालील कायदे, नियम आणि नियामक निर्देशांचे पालन करून तयार केले आहे:

- गृहनिर्माण वित्त कंपन्यांना (HFCs) लागू असलेले रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया (नॉन-बँकिंग वित्तीय कंपन्या - नो युवर कस्टमर) निर्देश, 2025 ("RBI मास्टर डायरेक्शन),
- मनी-लाँडरिंग प्रतिबंधक कायदा, 2002 ("PMLA"),
- मनी-लाँडरिंग प्रतिबंधक (नोंदणी देखभाल) नियम, 2005 ("PML नियम"), आणि
- RBI, NHB आणि इतर वैधानिक अधिकाऱ्यांनी जारी केलेले लागू परिपत्रके, सूचना, मार्गदर्शक तत्त्वे आणि स्पष्टीकरणे.

(ii) या धोरणाचे उद्दिष्ट आहेत:

- सर्व आवश्यक ग्राहक ओळख प्रक्रिया ("CIP") / ग्राहक ड्यू डिलिजेंस ("CDD") / एन्हांस्ड ड्यू डिलिजेंस ("EDD") उपायांचे पालन केले जात आहे याची खात्री करणे.
- ग्राहकांच्या ड्यू डिलिजेंस, जोखीम व्यवस्थापन, रेकॉर्ड ठेवणे आणि अहवाल देण्याच्या दायित्वांबद्दल कंपनीचा दृष्टिकोन दर्शवणे.
- कंपनीचा वापर जाणूनबुजून किंवा अनावधानाने मनी लाँडरिंग, दहशतवादी वित्तपुरवठा किंवा प्रसार वित्तपुरवठा यासाठी होऊ नये म्हणून.
- कंपनीला तिचे ग्राहक आणि त्यांचे आर्थिक व्यवहार समजून घेण्यास सक्षम करणे.
- योग्य जोखीम-आधारित नियंत्रणे आण□ ड्यू डिलिजेंस उपाय स्थापित करणे.
- लागू असलेल्या नियामक आणि वैधानिक आवश्यकतांचे पूर्ण पालन सुनिश्चित करणे.

(iii) हे धोरण **आवास फायनान्सियर्स लिमिटेडच्या संचालक मंडळाने मंजूर केले आहे.**

(iv) NHB/RBI/इतर कोणत्याही नियामक प्राधिकरणाने वेळोवेळी जारी केलेले सर्व विद्यमान आणि भविष्यातील परिपत्रके/निर्देश/मार्गदर्शक सूचना/मार्गदर्शक सूचना कंपनीच्या KYC AML धोरणासाठी निर्देशक असतील आणि या धोरणातील मजकुराची जागा घेतील.

2. व्याख्या

या पॉलिसीमध्ये वापरल्या गेलेल्या आणि परिभाषित न केलेल्या संज्ञांचा अर्थ वेळोवेळी सुधारित केलेल्या RBI मास्टर डायरेक्टरीमध्ये दिलेल्या अर्थाप्रमाणेच असेल.

(i) **'कायदा' आणि 'नियम'** म्हणजे अनुक्रमे मनी-लाँडरिंग प्रतिबंधक कायदा, 2002 आणि मनी-लाँडरिंग प्रतिबंधक (नोंदणी देखभाल) नियम, 2005 आणि त्यातील सुधारणा.

(ii) **'लाभार्थी मालक (BO)'**:

a) जिथे **ग्राहक एक कंपनी असते,** तिथे BO ही नैसर्गिक व्यक्ती असते, जी एकट्याने किंवा एकत्रितपणे काम करत असते, किंवा एक किंवा अधिक कायदेशीर व्यक्तींद्वारे, नियंत्रित मालकी हितसंबंध ठेवते/असते किंवा इतर मार्गांनी नियंत्रण ठेवते.

स्पष्टीकरण: या उप-कलमाच्या उद्देशाने-

- 'मालकी हितसंबंध नियंत्रित करणे' म्हणजे कंपनीच्या 10 टक्क्यांहून अधिक शेअर्स किंवा भांडवल किंवा नफ्यावर मालकी / हक्क.
- 'नियंत्रण' मध्ये बहुसंख्य संचालकांची नियुक्ती करण्याचा किंवा व्यवस्थापन किंवा धोरणात्मक निर्णयांवर नियंत्रण ठेवण्याचा अधिकार समाविष्ट असेल, ज्यामध्ये त्यांच्या शेअरहोल्डिंग किंवा व्यवस्थापन अधिकारांच्या आधारे किंवा शेअरहोल्डर्स करार किंवा मतदान करारांचा समावेश असेल.

b) जिथे **ग्राहक भागीदारी फर्म** असेल, तिथे BO ही नैसर्गिक व्यक्ती असते/असतात, जी/ज्या एकट्याने किंवा एकत्रितपणे काम करत असो किंवा एका किंवा अधिक कायदेशीर व्यक्तींद्वारे असो, तिची/त्यांची भागीदारीच्या भांडवलाच्या किंवा नफ्याच्या 10 टक्क्यांहून अधिक भागावर मालकी/हक्क असते किंवा ती/त्या इतर मार्गांनी नियंत्रण ठेवते/ठेवतात.
स्पष्टीकरण: या उप-कलमाच्या उद्देशाने, 'नियंत्रण' मध्ये व्यवस्थापन किंवा धोरणात्मक निर्णय नियंत्रित करण्याचा अधिकार समाविष्ट असेल.

c) जेव्हा **ग्राहक एक असंघटित संघटना किंवा व्यक्तींची संस्था असते**, तेव्हा BO ही/ह्या नैसर्गिक व्यक्ती असते/असतात, जी/ज्या एकट्याने किंवा एकत्रितपणे किंवा एका किंवा अधिक कायदेशीर व्यक्तींद्वारे काम करत असते/असतात, तेव्हा तिचा/त्यांचा असंघटित संघटना किंवा व्यक्तींच्या संस्थेच्या मालमत्तेवर किंवा भांडवलावर किंवा नफ्यावर 15 टक्क्यांहून अधिक मालकी / हक्क असते/असतो.
स्पष्टीकरण: 'व्यक्तींचा समूह' या संज्ञेमध्ये सोसायटींचा समावेश होतो. वरील (अ), (ब) किंवा (क) अंतर्गत कोणत्याही नैसर्गिक व्यक्तीची ओळख पटलेली नसल्यास, BO ही संबंधित नैसर्गिक व्यक्ती असते जी वरिष्ठ व्यवस्थापकीय अधिकाऱ्याचे पद धारण करते.

d) **ग्राहक हा ट्रस्ट असल्यास**, BO च्या ओळखीमध्ये ट्रस्टचा निर्माता, ट्रस्टी, ट्रस्टमध्ये 10 टक्के किंवा त्याहून अधिक हिस्सा असलेले लाभार्थी आणि नियंत्रण किंवा मालकीच्या साखळीद्वारे ट्रस्टवर अंतिम प्रभावी नियंत्रण ठेवणारी इतर कोणतीही नैसर्गिक व्यक्ती यांची ओळख समाविष्ट असेल.

(iii) **'प्रमाणित प्रत'** मिळवणे म्हणजे आधार क्रमांकाच्या मालकीच्या पुराव्याची प्रत (जेथे ऑफलाइन पडताळणी करता येत नाही) किंवा ग्राहकाने सादर केलेल्या अधिकृत वैध दस्तऐवजाची मूळ प्रतीशी तुलना करणे आणि कंपनीचा प्राधिकृत अधिकारी कायद्यातील तरतुदींनुसार प्रतीची तुलना नोंदवेल. परंतु, परकीय चलन व्यवस्थापन (ठेव) नियम, 2016 {FEMA 5(R)} मध्ये परिभाषित केल्यानुसार, अनिवासी भारतीय (NRI) आणि भारतीय वंशाच्या व्यक्ती (PIO) यांच्या बाबतीत, पर्यायीरित्या, खालीलपैकी कोणत्याही एका मार्गा द्वारे प्रमाणित केलेली मूळ प्रमाणित प्रत मिळू शकते:

a) भारतात नोंदणीकृत अनुसूचित व्यावसायिक बँकांच्या परदेशी शाखांचे प्राधिकृत अधिकारी,
b) भारतीय बँकांचे ज्या परदेशी बँकांशी संबंध आहेत त्यांच्या शाखा,
c) परदेशातील नोटरी पब्लिक,
d) कोर्ट मॅजिस्ट्रेट,
e) न्यायाधीश,
f) अनिवासी ग्राहक ज्या देशात राहतो त्य□ देशातील भारतीय दूतावास / वाणिज्य दूतावास.

(iv) **'सेंट्रल KYC रेकॉर्ड्स रजिस्ट्री (CKYCR)'** म्हणजे नियमांच्या नियम 2(1) अंतर्गत परिभाषित केलेली संस्था, जी ग्राहकाच्या डिजिटल स्वरूपात KYC रेकॉर्ड प्राप्त करते, साठवते, सुरक्षित करते आणि पुनर्प्राप्त करते.

(v) **'ग्राहक'** म्हणजे कंपनीसोबत आर्थिक व्यवहार किंवा क्रियाकलापात गुंतलेली व्यक्ती आणि अशी व्यक्ती समाविष्ट आहे जिच्या वतीने व्यवहार किंवा क्रियाकलापात गुंतलेली व्यक्ती काम करत आहे.

(vi) **'कस्टमर ड्यू डिलिजेंस (CDD)'** म्हणजे विश्वसनीय आणि स्वतंत्र ओळख स्रोतांचा वापर करून ग्राहक आणि लाभार्थी मालकाची ओळख पटवणे आणि पडताळणी करणे.
स्पष्टीकरण: CDD मध्ये हे समाविष्ट असेल:

a) जेथे लागू असेल तेथे ग्राहकाची ओळख पटवणे, विश्वासार्ह आणि स्वतंत्र ओळख स्त्रोतांचा वापर करून त्यांच्या ओळखीची पडताळणी करणे, व्यावसायिक संबंधांचा उद्देश आणि हेतू स्वरूपाची माहिती मिळवणे;
b) ग्राहकाच्या व्यवसायाचे स्वरूप आणि त्याची मालकी आणि नियंत्रण समजून घेण्यासाठी वाजवी पावले उचलणे;
c) ग्राहक लाभार्थी मालकाच्या वतीने काम करत आहे की नाही हे निश्चित करणे, आणि लाभार्थी मालकाची ओळख पटवणे आणि ओळखीच्या विश्वसनीय आणि स्वतंत्र स्रोतांचा वापर करून लाभार्थी मालकाची ओळख पडताळण्यासाठी सर्व पावले उचलणे.

(vii) **'ग्राहक ओळख'** म्हणजे CDD ची प्रक्रिया हाती घेणे.

(viii) **'नियुक्त संचालक'** म्हणजे PML कायद्याच्या प्रकरण IV आणि नियमांनुसार लादलेल्या दायित्वांचे पालन सुनिश्चित करण्यासाठी कंपनीच्या संचालक मंडळाने नियुक्त केलेली व्यक्ती आणि त्यात व्यवस्थापकीय संचालक किंवा पूर्णवेळ संचालक यांचा समावेश असेल.

(ix) **'डिजिटल KYC'** म्हणजे कंपनीचा प्राधिकृत अधिकारी ग्राहकाचा लाईव्ह फोटो आणि अधिकृतपणे वैध कागदपत्रे किंवा आधार ताब्यात असल्याचा पुरावा (जेथे ऑफलाइन पडताळणी करता येत नाही), तसेच कायद्यातील तरतुदींनुसार, जिथे असा लाईव्ह फोटो घेतला जात आहे त्या ठिकाणाचे अक्षांश आणि रेखांश कॅप्चर करतो.

(x) **'समतुल्य ई-दस्तऐवज'** म्हणजे अशा दस्तऐवजाच्या इलेक्ट्रॉनिक समतुल्य ज्याचे जारीकर्ता त्याच्या वैध डिजिटल स्वाक्षरीसह जारी करतो, ज्यामध्ये माहिती तंत्रज्ञान (डिजिटल लॉकर सुविधा प्रदान करणाऱ्या मध्यस्थांकडून माहितीचे जतन आणि धारणा) नियम, 2016 च्या नियम 9 नुसार ग्राहकाच्या डिजिटल लॉकर खात्यात जारी केलेले दस्तऐवज समाविष्ट आहेत.

(xi) **'नो यूअर क्लाएंट (KYC) आयडेंटिफायर'** म्हणजे सेंट्रल KYC रेकॉर्ड्स रजिस्ट्री कडून ग्राहकांना नियुक्त केलेला अद्वितीय क्रमांक किंवा कोड.

(xii) **'नॉन-फेस-टू-फेस ग्राहक'** म्हणजे असे ग्राहक जे NBFC च्या शाखा/कार्यालयांना भेट न देता किंवा कंपनीच्या अधिकाऱ्यांना न भेटता खात□ उघडतात.

(xiii) **'अधिकृतपणे वैध कागदपत्र (OVD)'** म्हणजे पासपोर्ट, ड्रायव्हिंग लायसन्स, आधार क्रमांक असल्याचा पुरावा, भारतीय निवडणूक आयोगाने जारी केलेले मतदार ओळखपत्र, NREGA ने जारी केलेले जॉब कार्ड आणि राज्य सरकारचा अधिकारी योग्यरित्या स्वाक्षरी करतो आणि राष्ट्रीय लोकसंख्या नोंदणीने जारी केलेले पत्र ज्यामध्ये नाव आणि पत्ता यांचा समावेश आहे.
परंतु,

a) जेव्हा ग्राहक आधार क्रमांक असल्याचा पुरावा OVD म्हणून सादर करतो, तेव्हा ते तो अशा स्वरूपात सादर करू शकतो जसे भारतीय विशिष्ट ओळख प्राधिकरण (UIDAI) जारी करते.
b) जेव्हा ग्राहक असा OVD सादर करतो ज्याचा पत्ता अद्ययावत नाही, तेव्हा खालील कागदपत्रे किंवा त्यांचे समतुल्य ई-कागदपत्रे पत्त्याच्या पुराव्याच्या मर्यादित उद्देशासाठी OVD मानली जातील:-
   - कोणत्याही सेवा प्रदात्याचे दोन महिन्यांपेक्षा जास्त जुने नसलेले युटिलिटी बिल (वीज, टेलिफोन, पोस्ट-पेड मोबाईल फोन, पाईप गॅस, पाणी बिल);
   - मालमत्ता किंवा महानगरपालिका कर पावती;
   - सरकारी विभाग किंवा सार्वजनिक क्षेत्रातील उपक्रमांमधून निवृत्त कर्मचाऱ्यांना जारी केलेले पेन्शन किंवा कुटुंब पेन्शन पेमेंट ऑर्डर (PPO), जर त्यात पत्ता असेल;
   - राज्य सरकार किंवा केंद्र सरकारचे विभाग, वैधानिक किंवा नियामक संस्था, सार्वजनिक क्षेत्रातील उपक्रम, अनुसूचित व्यावसायिक बँका, वित्तीय संस्था आणि सूचीबद्ध कंपन्या आणि अशा नियोक्त्यांसह अधिकृत निवासस्थान वाटप करणारे रजा आणि परवाना करार;
c) वरील (b) मध्ये निर्दिष्ट केलेली कागदपत्रे सादर केल्यापासून तीन महिन्यांच्या आत ग्राहकाने सध्याच्या पत्त्यासह OVD सादर करावे.

स्पष्टीकरण: या कलमासाठी, कंपनी एखाद्या दस्तऐवजाला OVD मानेल, जरी ते जारी झाल्यानंतर नाव बदलले तरीही, जर ते राज्य सरकारने जारी केलेल्या विवाह प्रमाणपत्राद्वारे किंवा अशा नावात बदल दर्शविणाऱ्या राजपत्र अधिसूचनेद्वारे समर्थित असेल.

(xiv) **'ऑफलाइन पडताळणी'** चा अर्थ आधार (आर्थिक आणि इतर अनुदाने, फायदे आणि सेवांचे लक्षित वितरण) कायदा, 2016 (2016 चा 18) ("**आधार कायदा**") च्या कलम 2 च्या कलम (pa) मध्ये दिलेल्या अर्थाप्रमाणेच असेल.

(xv) **'चालू ड्यू डिलिजन्स'** म्हणजे खात्यांमधील व्यवहारांचे नियमित निरीक्षण करणे जेणेकरून व्यवहार कंपनीच्या ग्राहकांबद्दलच्या ज्ञानाशी, ग्राहकांच्या व्यवसायाबद्दल आणि जोखीम प्रोफाइलशी, निधी / संपत्तीच्या स्रोताशी सुसंगत असतील याची खात्री होईल.

(xvi) '**नियतकालिक अद्यतन'** म्हणजे CDD प्रक्रियेअंतर्गत गोळा केलेले दस्तऐवज, डेटा किंवा माहिती, अद्ययावत आणि संबंधित ठेवली जाईल याची खात्री करण्यासाठी RBI ने विहित केलेल्या कालावधीत विद्यमान नोंदींचे पुनरावलोकन करून उचललेली पावले.

(xvii) **'व्यक्ती'** चा अर्थ कायद्यात दिलेल्या अर्थासारखाच आहे आणि त्यात समाविष्ट आहे:

a) एक व्यक्ती,
b) एक हिंदू अविभाजित कुटुंब,
c) एक कंपनी,
d) व्यक्तींचा संघ किंवा व्यक्तींचा समूह, मग तो निगमित असो वा नसो,
e) वरीलपैकी कोणत्याही व्यक्तीमध्ये न येणारी प्रत्येक कृत्रिम कायदेशीर व्यक्ती (a ते e), आणि
f) वरीलपैकी कोणत्याही व्यक्तीच्या मालकीची किंवा नियंत्रित असलेली कोणतीही एजन्सी, कार्यालय किंवा शाखा (a ते f).

(xviii) **'प्रधान अधिकारी'** म्हणजे कंपनीच्या संचालक मंडळाने व्यवस्थापन स्तरावर नियुक्त केलेला अधिकारी, जो नियमांमधील नियम 8 नुसार माहिती देण्यासाठी जबाबदार असतो.

(xix) **'संशयास्पद व्यवहार'** म्हणजे खाली परिभाषित केल्याप्रमाणे 'व्यवहार', ज्यामध्ये रोखीने केलेला असो वा नसो, चांगल्या श्रद्धेने वागणाऱ्या व्यक्तीने केलेला प्रयत्नित व्यवहार समाविष्ट आहे:

a) अधिनियमाच्या अनुसूचीमध्ये निर्दिष्ट केलेल्या गुन्ह्याचे उत्पन्न असू शकते या संशयाचे वाजवी कारण निर्माण करतो, त्यात समाविष्ट मूल्य काहीही असो; किंवा
b) असामान्य किंवा अन्यायी गुंतागुंतीच्या परिस्थितीत केलेला दिसतो; किंवा
c) कोणतेही आर्थिक औचित्य किंवा खरा हेतू नसल्याचे दिसून येते; किंवा
d) दहशतवादाशी संबंधित क्रियाकलापांना वित्तपुरवठा करण्याचा संशय निर्माण करतो.
   स्पष्टीकरण: दहशतवादाशी संबंधित क्रियाकलापांना वित्तपुरवठा करणाऱ्या व्यवहारांमध्ये अशा निधीचा समावेश आहे जे NBFC च्या संशयानुसार दहशतवाद, दहशतवादी कृत्यांशी संबंधित आहेत किंवा त्यांच्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या आहेत किंवा दहशतवादी, दहशतवादी संघटना किंवा जे दहशतवादाला वित्तपुरवठा करतात किंवा वित्तपुरवठा करण्याचा प्रयत्न करत आहेत त्यांच्याशी संबंधित आहेत. (xix) 'व्यवहार' म्हणजे खरेदी, विक्री, कर्ज, तारण, भेटवस्तू, हस्तांतरण, वितरण किंवा त्यांची व्यवस्था, आणि त्यात समाविष्ट आहे:

(xx) '**व्हिडिओ आधारित ग्राहक ओळख प्रक्रिया (V-CIP)**': एक पर्यायी पद्धत ज्याद्वारे कंपनीचा प्राधिकृत अधिकारी चेहऱ्यावरील ओळख आणि ग्राहकांच्या योग्य तपासणीसह ग्राहकांची ओळख पटवतो. या प्रक्रियेत ग्राहकाशी एक अखंड, सुरक्षित, थेट, माहितीपूर्ण संमतीवर आधारित ऑडिओ-व्हिज्युअल संवाद समाविष्ट असतो ज्यामुळे CDD उद्देशासाठी आवश्यक असलेली ओळख माहिती मिळवता येते आणि स्वतंत्र पडताळणीद्वारे आणि प्रक्रियेचा ऑडिट ट्रेल राखून ग्राहकाने दिलेल्या माहितीची सत्यता पडताळता येते.

(xxii) **'वॉक-इन ग्राहक'** म्हणजे अशी व्यक्ती जीचा कंपनीशी खाते-आधारित संबंध नाही, परंतु कंपनी तिच्यासोबत व्यवहार करते.

3. धोरणाचे घटक

KYC धोरणात खालील चार प्रमुख घटकांचा समावेश आहे:

(i) ग्राहक स्वीकृती धोरण
(ii) जोखीम व्यवस्थापन
(iii) ग्राहक ओळख प्रक्रिया (CIP); आणि
(iv) व्यवहारांचे निरीक्षण

4. ग्राहक स्वीकृती धोरण

ग्राहक स्वीकृती धोरणात समाविष्ट असलेल्या पैलूच्या व्यापकतेला पूर्वग्रह न ठेवता, कंपनी हे सुनिश्चित करेल की:

(a) कोणतेही खाते निनावी किंवा काल्पनिक/बेनामी नावाने उघडले जाणार नाही;
(b) ग्राहकाच्या असहकार्यामुळे किंवा ग्राहकाने सादर केलेल्या कागदपत्रांची/माहितीची अविश्वसनीयता यामुळे कंपनी योग्य CDD उपाययोजना लागू करण्यास असमर्थ असेल तर कोणतेही खाते उघडले जाणार नाही. जेव्हा कंपनी ग्राहकांच्या संदर्भात संबंधित CDD उपायांचे पालन करण्यास असमर्थ असेल तेव्हा आवश्यक असल्यास, STR दाखल करण्याचा विचार करेल.
(c) CDD प्रक्रियेचे पालन केल्याशिवाय कोणताही व्यवहार किंवा खाते-आधारित संबंध निर्माण केला जात नाही.
(d) ग्राहक/अधिकृत स्वाक्षरीकर्ता करणारा हा प्रौढ (म्हणजे 18 वर्षे किंवा त्याहून अधिक वयाचा) असावा आणि भारतीय करार कायद्यानुसार करार करण्यास तो अक्षम नसावा.
(e) ग्राहक/अधिकृत स्वाक्षरीकर्ता/लाभार्थी मालक यांचे नाव/ओळख संयुक्त राष्ट्र सुरक्षा परिषद (UNSC) / RBI / FIU-IND / वेळोवेळी सुधारित केलेल्या कोणत्याही नियामक प्राधिकरणाने प्रसारित केलेल्या मंजुरी यादी / नियुक्त यादी / इतर यादीमध्ये असलेल्या कोणत्याही व्यक्ती किंवा संस्थेशी जुळू नये.
(f) कर्ज खाते उघडताना आणि नियतकालिक अद्ययावत करताना KYC साठी मागितली जाणारी अनिवार्य माहिती या पॉलिसीमध्ये नमूद केल्याप्रमाणे आहे.
(g) पर्यायी अतिरिक्त माहिती, कर्ज खाते उघडल्यानंतर ग्राहकाच्या स्पष्ट संमतीने प्राप्त केली जाते.
(h) ग्राहकांशी (वैयक्तिक तसेच गैर-व्यक्ती) तसेच विद्यमान ग्राहकांशी नवीन संबंध प्रस्थापित करताना एक विशिष्ट ग्राहक ओळख कोड (UCIC) दिला जाईल.
(i) कंपनी विशिष्ट ग्राहक ओळख ग्राहक (UCIC) स्तरावर CDD प्रक्रिया लागू करेल. अशाप्रकारे, जर कंपनीच्या विद्यमान KYC-अनुपालन करणाऱ्या ग्राहकाला दुसरे खाते उघडायचे असेल किंवा कंपनीकडून इतर कोणतेही उत्पादन किंवा सेवा घ्यायची असेल, तर ग्राहकाची ओळख पटवण्यासाठी नवीन CDD प्रक्रिया करण्याची आवश्यकता नाही.
(j) संयुक्तपणे अर्ज करतान□ सर्व संयुक्त कर्ज खातेधारकांसाठी, CDD प्रक्रिया पाळली जाते.
(k) ज्या परिस्थितीत ग्राहकाला दुसऱ्या व्यक्तीच्या/संस्थेच्या वतीने काम करण्याची परवानगी आहे, त्या परिस्थिती धोरणात स्पष्टपणे नमूद केल्या आहेत.
(l) जिथे कायमस्वरूपी खाते क्रमांक (PAN) मिळवला जातो, तिथे तो जारी करणाऱ्या प्राधिकरणाच्या पडताळणी सुविधेतून पडताळला जाईल.
(m) ग्राहकाकडून समतुल्य ई-कागदपत्र मिळवल्यास, कंपनी माहिती तंत्रज्ञान कायदा, 2000 च्या तरतुदींनुसार डिजिटल स्वाक्षरीची पडताळणी करेल.
(n) जिथे वस्तू आणि सेवा कर (GST) तपशील उपलब्ध असतील, जारी करणाऱ्या प्राधिकरणाच्या शोध/पडताळणी सुविधेतून GST क्रमांकाची पडताळणी केली जाईल
(o) कंपनी किंवा RBI द्वारे नियंत्रित केलेल्या इतर कोणत्याही वित्तीय संस्थेने किंवा अशा संस्थांशी संबंधित व्यक्तींनी फसवणूक म्हणून वर्गीकृत केलेले ग्राहक / अधिकृत स्वाक्षरीकर्ता / लाभार्थी मालक यांना बोर्डाने मंजूर केलेल्या फसवणूक जोखीम व्यवस्थापन धोरणानुसार वागवले जाईल.

ग्राहक स्वीकृती धोरणाचा अवलंब आणि त्याची अंमलबजावणी यामुळे सामान्य जनतेला ज्यात विशेषतः आर्थिक किंवा सामाजिकदृष्ट्या वंचित असलेल्यांना, ज्यामध्ये अपंग व्यक्ती (PwD) यांचा समावेश आहे, सेवा नाकारल्या जाऊ नयेत हे लक्षात ठेवणे महत्त्वाचे आहे.

जर कंपनीला मनी लाँडरिंग किंवा दहशतवादी वित्तपुरवठा केल्याचा संशय आला असेल आणि CDD प्रक्रिया केल्याने ग्राहकाला गुप्त माहिती मिळेल असा वाजवी विश्वास असेल तर ती CDD प्रक्रिया पुढे नेणार नाही आणि त्याऐवजी FIU-IND कडे संशयास्पद व्यवहार अहवाल ("STR") दाखल करेल.

5. जोखीम व्यवस्थापन

जोखीम व्यवस्थापनासाठी, कंपनीकडे जोखीम-आधारित दृष्टिकोन असेल ज्यामध्ये खालील गोष्टींचा समावेश असेल:

(i) HFC च्या मूल्यांकन आणि जोखीम धारणावर आधारित, ग्राहकांना कमी, मध्यम आणि उच्च जोखीम श्रेणीमध्ये वर्गीकृत केले जाईल.

(ii) कंपनीच्या मंडळाने मंजूर केलेल्या क्रेडिट पॉलिसीमध्ये ग्राहकांच्या जोखीम-वर्गीकरणासाठी व्यापक तत्त्वे विहित केलेली आहेत.

(iii) ही तत्त्वे ग्राहकांची ओळख, सामाजिक/आर्थिक स्थिती, व्यवसायाचे स्वरूप आणि ग्राहकांच्या व्यवसायाची आणि त्यांच्या स्थानाची माहिती, ग्राहकांना सामावून घेणारी भौगोलिक जोखीम तसेच व्यवहार, देऊ केलेल्या उत्पादनांचा/सेवांचा प्रकार, उत्पादने/सेवांच्या वितरणासाठी वापरले जाणारे वितरण चॅनेल, केलेल्या व्यवहारांचे प्रकार - रोख रक्कम, चेक/मॉनेटरी इन्स्ट्रुमेंट्स, वायर ट्रान्सफर, फॉरेक्स व्यवहार इत्यादी निकषांवर आधारित असतील. ग्राहकाची ओळख विचारात घेताना, ऑनलाइन किंवा जारी करणाऱ्या अधिकाऱ्यांनी देऊ केलेल्या इतर सेवांद्वारे ओळख दस्तऐवजांची पुष्टी करण्याची क्षमता देखील विचारात घेतली जाऊ शकते.

(iv) ग्राहकाचे जोखीम वर्गीकरण आणि अशा वर्गीकरणाची विशिष्ट कारणे गुप्त ठेवली जातील आणि ग्राहकांना माहिती देणे टाळण्यासाठी ती ग्राहकांसमोर उघड केली जाणार नाहीत.

परंतु, ग्राहकांच्या विविध श्रेणींकडून समजलेल्या जोखमीशी संबंधित गोळा केलेली इतर विविध माहिती, हस्तक्षेप करणारी नाही आण तीच माहिती या पॉलिसी आणि क्रेडिट पॉलिसीमध्ये निर्दिष्ट केली आहे.

कंपनी तिच्या जोखीम मूल्यांकनात फायनान्शियल अॅक्शन टास्क फोर्स (FATF) सार्वजनिक विधान, इंडियन बँक्स असोसिएशन (IBA) आणि इतर एजन्सी इत्यादींनी जारी केलेले KYC/AML वरील अहवाल आणि मार्गदर्शन नोट्स वापरू शकते.

5A. कंपनीकडून मनी लाँडरिंग आणि दहशतवादी वित्तपुरवठा जोखीम मूल्यांकन:

(i) कंपनी क्लाएंट, देश किंवा भौगोलिक क्षेत्रे, उत्पादने, सेवा, व्यवहार किंवा वितरण चॅनेल इत्यादींकडून मनी लाँड्रिंग दहशतवादी वित्तपुरवठा जोखीम ओळखण्यासाठी, मूल्यांकन करण्यासाठी आणि कमी करण्यासाठी प्रभावी उपाययोजना आखण्यासाठी वेळोवेळी (किमान दरवर्षी) 'मनी लाँड्रिंग (ML) आणि दहशतवादी वित्तपुरवठा (TF) जोखीम मूल्यांकन' उपक्रम राबवेल.

(ii) मूल्यांकन प्रक्रियेमध्ये एकूण जोखमीची पातळी निश्चित करण्यासाठी सर्व संबंधित जोखीम घटकांचा विचार केला जाईल आणि लागू करण्यासाठी योग्य पातळी आणि जोखीम कमी करण्याचा प्रकार विचारात घेतला जाईल. अंतर्गत जोखीम मूल्यांकन तयार करताना, कंपनी वेळोवेळी नियामक/पर्यवेक्षक कंपनीसोबत शेअर करू शकतील अशा एकूण क्षेत्र-विशिष्ट भेद्यता, जर असतील तर, लक्षात घेईल.

(iii) जोखीम मूल्यांकनाचे योग्यप्रकारे दस्तऐवजीकरण केले जाईल आणि ते कंपनीच्या स्वरूप, आकार, भौगोलिक उपस्थिती, क्रियाकलाप/संरचनेची जटिलता इत्यादींच्या प्रमाणात असले पाहिजे.

(iv) या प्रक्रियेचा निकाल मंडळाच्या जोखीम व्यवस्थापन समितीसमोर ठेवला जाईल आणि तो सक्षम अधिकारी आणि स्वयं-नियमन करणाऱ्या संस्थांना उपलब्ध असावा.

(v) या धोरणाच्या अनुषंगाने, ओळखल्या जाणाऱ्या जोखीम कमी करण्यासाठी आणि व्यवस्थापनासाठी कंपनी जोखीम आधारित दृष्टिकोन (RBA) लागू करेल. कंपनी ओळखल्या जाणाऱ्या जोखीम कमी करण्यासाठी आणि व्यवस्थापनासाठी (कंपनीने स्वतः) ओळखलेल्या ML/TF जोखीम आणि व्यवसायाच्या आकाराचा विचार करून CDD कार्यक्रम राबवेल. शिवाय, कंपनी या नियंत्रणांच्या अंमलबजावणीवर लक्ष ठेवेल आणि आवश्यक असल्यास ते वाढवेल.

6. ग्राहक ओळख प्रक्रिया (CIP)

कंपनी खालील प्रकरणांमध्ये ग्राहकांची ओळख पटवण्याचे काम करेल:

(i) ग्राहकासोबत खाते-आधारित संबंधाची सुरुवात.
(ii) जेव्हा मिळवलेल्या ग्राहक ओळख डेटाच्या सत्यतेबद्दल आणि पर्याप्ततेबद्दल शंका असते.

खाते-आधारित संबंध सुरू करताना ग्राहकांची ओळख पडताळण्याच्या उद्देशाने, कंपनी खालील अटींच्या अधीन राहून, तृतीय पक्षाने केलेल्या CDD वर अवलंबून राहू शकते:

(i) कंपनी ताबडतोब तृतीय पक्षाकडून किंवा CKYCR रेकॉर्डमधून तृतीय पक्षाने केलेल्या ग्राहकांच्या तपासणीचे रेकॉर्ड किंवा माहिती मिळवेल.
(ii) ग्राहकांच्या योग्य तपासणी आवश्यकतांशी संबंधित ओळख डेटा आणि इतर संबंधित कागदपत्रांच्या प्रती तृतीय पक्षाकडून विनंती केल्यास विलंब न करता उपलब्ध करून दिल्या जातील याची खात्री करण्यासाठी कंपनी पुरेशी पावले उचलेल.
(iii) तृतीय पक्षाचे नियमन, पर्यवेक्षण किंवा देखरेख केली जाते आणि PML कायद्यांतर्गत आवश्यकता आणि दायित्वांच्या अनुषंगाने ग्राहकांच्या ड्यू डिलिजन्स आणि रेकॉर्ड-कीपिंग आवश्यकतांचे पालन करण्यासाठी उपाययोजना आहेत.
(iv) तृतीय पक्ष उच्च जोखीम म्हणून मूल्यांकन केलेल्या देशात किंवा अधिकारक्षेत्रात स्थित नसावा.
(v) कंपनी शेवटी CDD साठी जबाबदार आहे आणि लागू असल्यास, वाढीव ड्यू डिलिजन्स उपाययोजना हाती घेते.

तृतीय पक्षांमार्फत ग्राहक ओळख पटवताना, कंपनीने हे सुनिश्चित करावे की KYC नियमांचे पालन निश्चित करण्याचे निर्णय घेण्याची कार्ये आउटसोर्स केलेली नाहीत.

6A. ग्राहक ड्यू डिलिजन्स (CDD) प्रक्रिया

भाग- I व्यक्तींच्या बाबतीत CDD प्रक्रिया

कंपनी CIP ची अंमलबजावणी करताना किंवा कोणत्याही कायदेशीर घटकाशी संबंधित लाभार्थी मालक, अधिकृत स्वाक्षरीकर्ता किंवा कुलमुखत्यारपत्र असलेल्या व्यक्तीशी व्यवहार करताना त्या व्यक्तीकडून खालील गोष्टी प्राप्त करेलः

(i) आधार क्रमांक जिथे,
   a) ते आधार कायद्याच्या कलम 7 अंतर्गत अधिसूचित केलेल्या कोणत्याही योजनेअंतर्गत कोणताही लाभ किंवा अनुदान मिळविण्यास इच्छुक आहेत; किंवा
   b) ते त्यांचा आधार क्रमांक स्वेच्छेने कंपनीला सादर करण्याचा निर्णय घेतात; किंवा

   कंपनी UIDAI च्या e-KYC प्रमाणीकरण सुविधेचा वापर करून ग्राहकाच्या आधार क्रमांकाचे प्रमाणीकरण करेल. शिवाय, अशा परिस्थितीत, जर ग्राहकाला सेंट्रल आयडेंटिटीज डेटा रिपॉझिटरीमध्ये उपलब्ध असलेल्या ओळख माहितीनुसार पत्त्यापेक्षा वेगळा सध्याचा पत्ता द्यायचा असेल, तर तो त्याबद्दल स्व-घोषणा देऊ शकतो.

(ii) आधार क्रमांकाच्या मालकीचा पुरावा, जिथे ऑफलाइन पडताळणी करता येते; किंवा

   तिथे, कंपनी अशी ऑफलाइन पडताळणी करेल.

(iii) आधार क्रमांकाच्या मालकीचा पुरावा जिथे ऑफलाइन पडताळणी करता येत नाही किंवा कोणताही OVD किंवा त्याच्या ओळखीचा आणि पत्त्याचा तपशील असलेला समतुल्य ई-दस्तऐवज; किंवा

जर ग्राहकाने कोणत्याही OVD चा समतुल्य ई-दस्तऐवज सादर केला तर, कंपनी माहिती तंत्रज्ञान कायदा, 2000 (2000 पैकी 21) आणि त्याअंतर्गत जारी केलेल्या कोणत्याही नियमांनुसार डिजिटल स्वाक्षरीची पडताळणी करेल आणि डिजिटल KYC प्रक्रिया आणि **परिशिष्ट-A** अंतर्गत पुनरुत्पादित केलेल्या त्याच्या नियम आणि कायद्यांनुसार निर्दिष्ट केल्यानुसार थेट फोटो घेईल.
परंतु, जिथे ऑफलाइन पडताळणी करता येत नाही तिथे जर ग्राहकाने आधार क्रमांक असल्याचा कोणताही OVD किंवा पुरावा सादर केला, तर कंपनी डिजिटल KYC प्रक्रियेद्वारे आणि **परिशिष्ट-A** अंतर्गत पुनरुत्पादित केलेल्या नियम आणि कायद्यांद्वारे पडताळणी करेल.

(iv) CKYCR वरून रेकॉर्ड डाउनलोड करण्यासाठी स्पष्ट संमती असलेला KYC आयडेंटिफायर;
त्यासाठी, कंपनी CKYCR सोबत KYC माहिती शेअर करण्यासाठी विहित केलेल्या नियमांनुसार CKYCR कडून KYC रेकॉर्ड ऑनलाइन मिळवेल.
आणि

(v) आयकर नियम, 1962 मध्ये परिभाषित केल्याप्रमाणे PAN किंवा त्याचे समतुल्य ई-दस्तऐवज किंवा फॉर्म क्रमांक 60; आणि

(vi) कंपनीच्या क्रेडिट पॉलिसीनुसार आवश्यक असलेले इतर कागदपत्रे, ज्यामध्ये ग्राहकाच्या व्यवसायाचे स्वरूप आणि आर्थिक स्थिती यांचा समावेश आहे, किंवा त्यांच्या समतुल्य ई-कागदपत्रे समाविष्ट आहेत.

डिजिटल KYC करण्याऐवजी, सरकारकडून RE च्या वर्गासाठी अधिसूचित केलेल्या तारखेच्या पलीकडे नसलेल्या कालावधीसाठी, कंपन□ आधार क्रमांक किंवा OVD बाळगल्याच्या पुराव्याची प्रमाणित प्रत आणि समतुल्य ई-कागदपत्र सादर केले नसल्यास अलीकडील छायाचित्र मिळवू शकते.

त्यापलीकडे जाऊन, जर आधार कायद्याच्या कलम 7 अंतर्गत अधिसूचित केलेल्या कोणत्याही योजनेअंतर्गत कोणताही लाभ किंवा अनुदान मिळवू इच्छिणाऱ्या व्यक्तीसाठी ई-KYC प्रमाणीकरण केले जाऊ शकत नसेल तर, वृद्धापकाळामुळे किंवा इतर कारणांमुळे दुखापत, आजारपण किंवा दुर्बलता किंवा तत्सम कारणांमुळे, कंपनी आधार क्रमांक मिळवण्याव्यतिरिक्त, ऑफलाइन पडताळणी करून किंवा पर्यायीरित्या ग्राहकाकडून इतर कोणत्याही OVD किंवा त्याच्या समतुल्य ई-कागदपत्राची प्रमाणित प्रत मिळवून ओळख पटवून देईल. अशा प्रकारे केलेले CDD नेहमीच कंपनीच्या अधिकाऱ्याद्वारे केले जाईल आणि अशी अपवाद हाताळणी देखील अंतर्गत लेखापरीक्षणाचा एक भाग असेल. कंपनी अपवाद हाताळणीच्या प्रकरणांची नोंद केंद्रीकृत अपवाद डेटाबेसमध्ये केली जाईल याची खात्री करेल. डेटाबेसमध्ये अपवाद मंजूर करण्याची कारणे, ग्राहकांचा तपशील, अपवाद अधिकृत करणाऱ्या नियुक्त अधिकाऱ्याचे नाव आणि अतिरिक्त माहिती असल्यास, त्याचा तपशील असेल. डेटाबेसचे नियतकालिक अंतर्गत ऑडिट/तपासणी केली जाईल आणि पर्यवेक्षी पुनरावलोकनासाठी उपलब्ध असेल.

योग्य वाटल्यास, ग्राहक ओळख प्रक्रियेचा भाग म्हणून, वेळोवेळी RBI मास्टर डायरेक्शन अंतर्गत विहित केलेली V-CIP प्रक्रिया देखील केली जाऊ शकते.

स्पष्टीकरण 1: कंपनी, जिथे तिचा ग्राहक आधार क्रमांक असल्याचा पुरावा सादर करतो, तिथे अशा ग्राहकाने आधार क्रमांकाचे प्रमाणीकरण आवश्यक नसल्यास योग्य माध्यमांद्वारे त्याचा आधार क्रमांक लपवण्याची किंवा काळा करण्याची खात्री केली पाहिजे.

स्पष्टीकरण 2: कंपनी बायोमेट्रिक आधारित e-KYC ऑथेंटिकेशन करू शकते, ज्यामध्ये आधार फेस ऑथेंटिकेशन समावेश आहे.

स्पष्टीकरण 3: आधारचा वापर, आधार बाळगल्याचा पुरावा इत्यादी, आधार कायदा आणि त्याअंतर्गत बनवलेल्या नियमांनुसार असतील.

स्पष्टीकरण 4: KYC साठी आधार क्रमांक अनिवार्य नाही. तथापि, जर ग्राहक आधार कायद्याच्या कलम 7 अंतर्गत अधिसूचित केलेल्या कोणत्याही योजनेअंतर्गत कोणताही लाभ किंवा अनुदान मिळवू इच्छित असेल, तर ग्राहकाने आधार क्रमांक प्रदान करावा. इतर प्रकरणांमध्ये, ग्राहक स्वेच्छेने आधार क्रमांक प्रदान करू शकतात.

जर कंपनीने संबंधित खात्यासाठी संपूर्ण KYC पडताळणी आधीच पूर्ण केली असेल आणि ती वेळोवेळी अद्ययावतीकरणासाठी देय नसेल, तर कंपनीच्या एका शाखेने KYC पडताळणी केल्यानंतर ते खाते कंपनीच्या इतर कोणत्याही शाखेत हस्तांतरित करण्यासाठी वैध असेल.

भाग- II एकल मालकीच्या कंपन्यांसाठी CDD उपाय

एकमेव मालकीच्या संस्थेच्या नावाने खाते उघडण्यासाठी, कंपनी त्या व्यक्तीची (मालक) CDD करेल.

वरील गोष्टींव्यतिरिक्त, मालकीच्या संस्थेच्या नावे व्यवसाय/कार्याचा पुरावा म्हणून खालीलपैकी कोणतेही दोन दस्तऐवज देखील प्राप्त केले जातीलः

a) सरकारने जारी केलेले उद्यम नोंदणी प्रमाणपत्रासह (URC) नोंदणी प्रमाणपत्र.
b) दुकान आणि आस्थापना कायद्यांतर्गत महानगरपालिका अधिकाऱ्यांनी जारी केलेले प्रमाणपत्र/परवाना.
c) विक्री आणि आयकर विवरणपत्र.
d) CST/VAT/GST प्रमाणपत्र.
e) विक्रीकर/सेवाकर/व्यावसायिक कर अधिकाऱ्यांनी जारी केलेले प्रमाणपत्र/नोंदणी दस्तऐवज.
f) कायद्याअंतर्गत समाविष्ट केलेल्या कोणत्याही व्यावसायिक संस्थेने मालकीच्या संस्थेच्या नावाने जारी केलेले DGFT कार्यालयाकडून मालकीच्या संस्थेला जारी केलेले IEC (आयातकर्ता निर्यातकर्ता कोड) /परवाना/प्रॅक्टिस प्रमाणपत्र.
g) एकमात्र मालकाच्या नावे संपूर्ण आयकर विवरणपत्र (केवळ पावती नाही) जेथे कंपनीचे उत्पन्न प्रतिबिंबित होते, जे प्राप्तिकर अधिकाऱ्यांद्वारे योग्यरित्या प्रमाणित/मान्य केले असेल.
h) वीज, पाणी आणि लँडलाइन टेलिफोन बिलांसारखी यूटिलिटि बिले.

असे दोन दस्तऐवज सादर करणे शक्य नाही असे कंपनीचे समाधान झाल्यास, कंपनी आपल्या तरतम्यानुसार, त्यापैकी केवळ एक दस्तऐवज व्यवसाय/कार्याचा पुरावा म्हणून स्वीकारू शकते.

परंतु कंपनी संपर्क पडताळणी करेल आणि अशा फर्मचे अस्तित्व स्थापित करण्यासाठी आवश्यक असलेली इतर माहिती आणि स्पष्टीकरण गोळा करेल आणि मालकीच्या संस्थेच्या पत्त्यावरून व्यवसाय क्रियाकलाप सत्यापित केला गेला आहे याची पुष्टी आणि समाधान करेल.

भाग- III कायदेशीर संस्थांसाठी CDD उपाय

(i) कंपनी खाते उघडण्यासाठी, कंपनी खालील प्रत्येक कागदपत्रांची प्रमाणित प्रत प्राप्त करेलः
   a) सर्टिफिकेट ऑफ इनकॉर्पोरेशन;
   b) मेमोरँडम अँड आर्टिकल ऑफ असोसिएशन;
   c) कंपनीचा PAN;
   d) संचालक मंडळाचा ठराव आणि त्यांच्या व्यवस्थापकांना, अधिकाऱ्यांना किंवा कर्मचाऱ्यांना त्यांच्या वतीने व्यवहार करण्यासाठी दिलेले कुलमुखत्यारपत्र;
   e) लाभार्थी मालक, व्यवस्थापक, अधिकारी किंवा कर्मचारी, या सारख्या कंपनीच्या वतीने व्यवहार करण्यासाठी मुखत्यार असलेल्या व्यक्तीची कागदपत्रे, ज□ व्यक्तींच्या बाबतील CDD प्रक्रियेसाठी आवश्यक असतात

f) वरिष्ठ व्यवस्थापन पदावर असलेल्या संबंधित व्यक्तींची नावे;
g) नोंदणीकृत कार्यालय आणि त्याच्या व्यवसायाचे मुख्य ठिकाण, जर ते वेगळे असेल तर.

(ii) भागीदारी फर्मचे खाते उघडण्यासाठी, कंपनी खालील प्रत्येक कागदपत्रांची प्रमाणित प्रत प्राप्त करेलः
a) नोंदणी प्रमाणपत्र;
b) भागीदारी करार;
c) भागीदारी फर्मचा PAN;
d) लाभार्थी मालक, व्यवस्थापक, अधिकारी किंवा कर्मचारी, जे असतील त्यांच्या वतीने व्यवहार करण्यासाठी मुखत्यार असलेल्या व्यक्तीची कागदपत्रे, जी व्यक्तींच्या बाबतील CDD प्रक्रियेसाठी आवश्यक असतात;
e) सर्व भागीदारांची नावे;
f) नोंदणीकृत कार्यालयाचा पत्ता आणि त्याच्या व्यवसायाचे मुख्य ठिकाण, जर ते वेगळे असेल तर.

(iii) ट्रस्टचे खाते उघडण्यासाठी, कंपनी खालील प्रत्येक कागदपत्रांची प्रमाणित प्रत प्राप्त करेलः
a) नोंदणी प्रमाणपत्र;
b) ट्रस्ट डीड;
c) ट्रस्टचा PAN किंवा फॉर्म क्रमांक 60;
d) लाभार्थी मालक, व्यवस्थापक, अधिकारी किंवा कर्मचारी, जे असतील त्यांच्या वतीने व्यवहार करण्यासाठी मुखत्यार असलेल्या व्यक्तीची कागदपत्रे, जी व्यक्तींच्या बाबतील CDD प्रक्रियेसाठी आवश्यक असतात
e) लाभार्थी, विश्‍वस्त, सेटलर, संरक्षक, जर असतील तर आणि ट्रस्टच्या निर्मात्यांची नावे
f) ट्रस्टच्या नोंदणीकृत कार्यालयाचा पत्ता; आणि
g) विश्‍वस्त म्हणून भूमिका बजावणाऱ्या आणि ट्रस्टच्या वतीने व्यवहार करण्यास अधिकृत असलेल्या व्यक्तींसाठी, CDD प्रक्रियेसाठी आवश्यक असलेल्या विश्‍वस्तांची आणि कागदपत्रांची याद□.
h) जर ग्राहक ही नॉन-प्रॉफिट संस्था असेल तर ती NITI आयोगाच्या DARPAN पोर्टलवर नोंदणीकृत असेल. जर ती नोंदणीकृत नसेल, तर कंपनी DARPAN पोर्टलवर तपशील नोंदणीकृत करेल.

(iv) अनिगमित संघटना किंवा व्यक्तींच्या संस्थेचे खाते उघडण्यासाठी, कंपनी खालील प्रत्येक दस्तऐवजाची प्रमाणित प्रत प्राप्त करेल:
a) अशा संघटनेच्या किंवा व्यक्तींच्या संस्थेच्या व्यवस्थापकीय मंडळाचा ठराव;
b) अनिगमित संघटना किंवा व्यक्तींच्या संस्थेचा PAN किंवा फॉर्म क्रमांक 60;
c) त्यांच्या वतीने व्यवहार करण्यासाठी दिलेले कुलमुखत्यारपत्र;
d) लाभार्थी मालक, व्यवस्थापक, अधिकारी किंवा कर्मचारी, जे असतील त्यांच्या वतीने व्यवहार करण्यासाठी मुखत्यार असलेल्या व्यक्तीची कागदपत्रे, जी व्यक्तींच्या बाबतील CDD प्रक्रियेसाठी आवश्यक असतात
e) अशा संघटनेचे किंवा व्यक्तींच्या संस्थेचे कायदेशीर अस्तित्व एकत्रितपणे स्थापित करण्यासाठी कंपनीला आवश्यक असेल अशी माहिती.

नोंदणी नसलेल्या ट्रस्ट/भागीदारी संस्थांचा समावेश 'अनिगमित संघटना' या संज्ञेखाली केला जाईल आणि 'व्यक्तींची संस्था' या संज्ञेमध्ये सोसायटींचा समावेश असेल

(v) सोसायट्या, विद्यापीठे आणि स्थानिक संस्था जसे की ग्रामपंचायती इत्यादी कायदेशीर व्यक्तींची (आधीच्या भागात विशेषतः समाविष्ट केलेले नाही) खाती उघडण्यासाठी किंवा अशा कायदेशीर व्यक्ती, किंवा व्यक्ती, किंवा ट्रस्टच्या वतीने काम करण्याचा दावा करणाऱ्यांसाठी, कंपनी खालील प्रत्येक कागदपत्राची प्रमाणित प्रत प्राप्त करेल:
a) संस्थेच्या वतीने काम करण्यासाठी अधिकृत व्यक्तीचे नाव दर्शविणारा दस्तऐवज;
b) त्यांच्या वतीने व्यवहार करण्यासाठी मुखत्यार असलेल्या व्यक्तीची कागदपत्रे, जी व्यक्तींच्या बाबतील CDD प्रक्रियेसाठी आवश्यक असतात आणि

c) अशा संस्थेचे/कायदेशीर व्यक्तीचे कायदेशीर अस्तित्व स्थापित करण्यासाठी कंपनीला आवश्यक असलेली कागदपत्रे.

भाग-IV लाभार्थी मालकासाठी CDD उपाय

नैसर्गिक व्यक्ती नसलेल्या कायदेशीर व्यक्तीचे खाते उघडण्यासाठी, लाभार्थी मालकाची ओळख पटवली जाईल आणि नियमांच्या नियम 9(3) नुसार त्याची/तिची ओळख पडताळण्यासाठी सर्व वाजवी पावले उचलली जातील, खालील गोष्टी लक्षात घेऊन:

(i) जेथे ग्राहक किंवा नियंत्रण हितसंबंधाचा मालक असेल:
  a) भारतातील स्टॉक एक्सचेंजवर सूचीबद्ध असलेली संस्था, किंवा
  b) ती केंद्र सरकारने अधिसूचित केलेल्या अधिकारक्षेत्रात राहणारी आणि अशा अधिकारक्षेत्रातील स्टॉक एक्स्चेंजवर सूचीबद्ध असलेली संस्था आहे, किंवा
  c) ती अशा सूचीबद्ध संस्थांची उपकंपनी आहे; अशा संस्थांच्या कोणत्याही भागधारकाची किंवा लाभार्थी मालकाची ओळख पटवणे आणि पडताळणे आवश्यक नाही.

(ii) ट्रस्ट/नामांकित व्यक्ती किंवा विश्वस्त खात्यांच्या बाबतीत, ग्राहक दुसऱ्या व्यक्तीच्या वतीने ट्रस्टी/नामांकित व्यक्ती म्हणून काम करत आहे की इतर कोणता मध्यस्थ आहे हे निश्चित केले जाते. अशा प्रकरणांमध्ये, मध्यस्थांची आणि ज्यांच्या वतीने ते काम करत आहेत त्यांच्या ओळखीचे समाधानकारक पुरावे, तसेच ट्रस्टचे स्वरूप किंवा इतर व्यवस्थांचे तपशील मिळवले जातील.

7. व्यवहारांचे निरीक्षण

7A. चालू असलेल्या ड्यू डिलिजन्स उपाययोजना

कंपनी ग्राहकांचे व्यवहार ग्राहकांबद्दल, ग्राहकांच्या व्यवसायाबद्दल आणि जोखीम प्रोफाइल, निधी/संपत्तीचा स्रोत याबद्दलच्या त्यांच्या ज्ञानाशी सुसंगत आहेत याची खात्री करण्यासाठी त्यांचे सतत ड्यू डिलिजन्स ठेवेल.

बारकाईने देखरेख करण्याची आवश्यकता असलेल्या घटकांच्या सामान्यतेबद्दल पूर्वग्रह न ठेवता, खालील प्रकारच्या व्यवहारांचे निरीक्षण करणे आवश्यक आहे:

(i) RTGS व्यवहारांसह मोठे आणि गुंतागुंतीचे व्यवहार आणि ग्राहकांच्या सामान्य आणि अपेक्षित क्रियाकलापांशी विसंगत असलेले असामान्य पॅटर्न असलेले व्यवहार, ज्यांचे कोणतेही स्पष्ट आर्थिक औचित्य किंवा कायदेशीर हेतू नाही.
(ii) विशिष्ट श्रेणीतील खात्यांसाठी निर्धारित मर्यादा ओलांडणारे व्यवहार.

चालू असलेल्या ड्यू डिलिजन्स साठी, कंपनी प्रभावी देखरेखीला समर्थन देण्यासाठी आर्टिफिश्यल इंटेलिजेंस आणि मशीन लर्निंग (AI आणि ML) तंत्रज्ञानासह योग्य नवकल्पना स्वीकारण्याचा विचार करू शकते. देखरेखीची व्याप्ती ग्राहकाच्या जोखीम श्रेणीशी जुळवून घेतलेली असेल.

सहा महिन्यांतून किमान एकदा खात्यांच्या जोखीम वर्गीकरणाचा नियतकालिक आढावा घेण्याची एक प्रणाली स्थापित केली जाईल आणि वाढीव ड्यू डिलिजन्स उपाययोजना आवश्यक असल्यास लागू केली जाईल. उच्च जोखीम असलेल्या खात्यांवर अधिक कडक देखरेख करावी लागेल.

7B. फायनान्शियल इंटेलिजेंस युनिट - इंडिया (FIU-IND) ला अहवाल देणे

कंपनी PML कायदा आणि PML नियमांनुसार विहित केलेल्या रिपोर्टिंग आवश्यकतांचे पालन करेल आणि नियम 3 अंतर्गत निर्दिष्ट केलेल्या व्यवहारांशी संबंधित सर्व माहिती, नियम 7 आणि वेळोवेळी FIU-IND ने जारी केलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार, संचालक, फायनान्शियल इंटेलिजेंस युनिट-इंडिया (FIU-IND) यांना देईल.

कंपनीने विहित रिपोर्टिंग फॉरमॅट्स, रिपोर्टिंग फॉरमॅट मार्गदर्शकांचे पालन करावे आणि कॅश ट्रान्झॅक्शन रिपोर्ट्स (CTR), सस्पिशियस ट्रान्झॅक्शन रिपोर्ट्स (STR) आणि बनावट चलन रिपोर्ट (CCR) वेळेवर दाखल करण्यासाठी FIU-IND द्वारे उपलब्ध करून दिलेल्या रिपोर्ट जनरेशन युटिलिटी आणि रिपोर्ट व्हॅलिडेशन युटिलिटी किंवा इतर इलेक्ट्रॉनिक युटिलिटीजचा वापर करावा.

प्रधान अधिकारी, व्यवहार डेटा गोळा करण्यासाठी आणि इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने सादर करण्यासाठी योग्य व्यवस्था सुनिश्चित करतील, ज्यामध्ये जर असतील तर संगणकीकृत नसलेल्या शाखांचाही समावेश असेल. चुकीच्या व्यवहारांची तक्रार करण्यात किंवा दुरुस्त करण्यात विहित वेळेपेक्षा जास्त विलंब झाल्यास, विलंबाच्या प्रत्येक दिवसाला एक स्वतंत्र उल्लंघन मानले जाईल. STR दाखल केल्याने ग्राहकांच्या खात्याच्या कामकाजावर बंधन येणार नाही. कंपनी, त्याचे संचालक, अधिकारी आणि कर्मचारी यांनी लागू दिशानिर्देशांनुसार परवानगी दिलेल्या असामान्य किंवा संशयास्पद व्यवहाराच्या विश्लेषणाचे अंतर्गत सामायिकरण करण्यास पूर्वग्रह न ठेवता FIU-IND नोंदी देखभाल आणि सादर करण्याबाबत कठोर गोपनीयता बाळगली जाईल.

कंपनी खालील परिच्छेद 7C आणि 7D नुसार मंजुरी यादीतील कोणत्याही व्यक्ती/संस्थांशी जुळणाऱ्या खात्यांचे तपशील देखील FIU-IND ला कळवेल.

<u>7C. बेकायदेशीर क्रियाकलाप (प्रतिबंध) (UAPA) कायदा, 1967 अंतर्गत दायित्वे</u>

ISIL (दाएश) आणि अल-कायदा प्रतिबंध यादी' आणि 'तालिबान प्रतिबंध यादी (1988 प्रतिबंध यादी)' या संयुक्त राष्ट्र सुरक्षा परिषदेने (UNSC) मान्यता दिलेल्या आणि नियतकालिक प्रसारित केलेल्या दहशतवादी संबंध असल्याचा संशय असलेल्या व्यक्ती आणि संस्थांच्या यादीत दिसणाऱ्या व्यक्ती/संस्थांच्या नावे कोणतेही खाते नसल्याची खात्री बेकायदेशीर क्रियाकलाप (प्रतिबंध) (UAPA) कायदा, 1967 च्या कलम 51A आणि त्यातील सुधारणांच्या संदर्भात कंपनी करेल.

कंपनी वेळोवेळी सुधारित केलेल्या दहशतवाद प्रतिबंध आणि दडपशाही (सुरक्षा परिषदेच्या ठरावांची अंमलबजावणी) आदेश, 2007 च्या अनुसूचीमध्ये उपलब्ध असलेल्या याद्यांचा संदर्भ घेईल. कंपनी उपरोक्त याद्या, म्हणजे UNSC निर्बंधांच्या याद्या आणि दहशतवाद प्रतिबंध आणि दडपशाही (सुरक्षा परिषदेच्या ठरावांची अंमलबजावणी) आदेश, 2007 च्या अनुसूचीमध्ये उपलब्ध असलेल्या याद्या, वेळोवेळी सुधारित केल्याप्रमाणे, दैनंदिन आधारावर पडताळणी करेल आणि माहितीत भर घालणे, वगळणे किंवा इतर बदलांच्या संदर्भात याद्यांमधील कोणतेही बदल कंपनीकडून काटेकोरपणे पालन करण्यासाठी विचारात घेतले जातील.

UAPA अधिसूचनेनुसार आवश्यकतेनुसार गृह मंत्रालयाला सल्ला देण्याव्यतिरिक्त, यादीतील कोणत्याही व्यक्ती/संस्थांशी जुळणाऱ्या खात्यांचे तपशील FIU-IND ला कळवले जातील.

<u>7D. सामूहिक विनाशाची शस्त्रे (WMD) आणि त्यांच्या वितरण प्रणाली (बेकायदेशीर क्रियाकलापांना प्रतिबंध) कायदा, 2005 (WMD कायदा, 2005) अंतर्गत दायित्वे</u>

कंपनी, भारत सरकारच्या अर्थ मंत्रालयाने 30 जानेवारी 2023 रोजी दिलेल्या आदेशानुसार, WMD कायदा, 2005 च्या कलम 12A च्या संदर्भात घालून दिलेल्या "सामूहिक विनाशकारी शस्त्रे (WMD) आणि त्यांच्या वितरण प्रणाली (बेकायदेशीर क्रियाकलाप प्रतिबंधक) कायदा, 2005 च्या कलम 12A च्या अंमलबजावणीसाठीच्या प्रक्रियेचे" पालन सुनिश्चित करेल. जर व्यक्ती/संस्थेचे तपशील नियुक्त यादीतील तपशीलांशी जुळत असतील तर कंपनी व्यवहार केले जाणार नाहीत याची खात्री करेल.

ग्राहकांना ऑनबोर्डिंग करताना आणि FIU-इंडियाने जारी केलेल्या नियुक्त यादी, लागू असलेल्या इतर UNSCR आणि UAPA, 1967 अंतर्गत संबंधित अनुसूचीनुसार सतत तपासले जाईल आणि जुळणी आढळल्यास कोणतेही व्यवहार केले जाणार नाहीत.

जुळणी झाल्यास किंवा निधी किंवा मालमत्ता WMD कायद्याच्या कलम 12A च्या कक्षेत येतात असे मानण्याचे कारण असल्यास, कंपनी तात्काळ व्यवहार रोखेल, संपूर्ण तपशील केंद्रीय नोडल अधिकारी (संचालक, FIU-IND) यांना कळवेल आणि त्याच्या

प्रती राज्य नोडल अधिकारी आणि RBI ला पाठवेल आणि विहित प्रक्रियेनुसार मालमत्ता गोठवण्याशी संबंधित सर्व निर्देशांचे त्वरित पालन करेल.

यादीतील कोणतेही बदल विचारात घेण्यासाठी आणि वेळोवेळी सुधारित केल्याप्रमाणे 'डेमोक्रॅटिक पीपल्स रिपब्लिक ऑफ कोरिया ऑर्डर, 2017 वरील सुरक्षा परिषदेच्या ठरावाची अंमलबजावणी' सुनिश्चित करण्यासाठी कंपनी दररोज 'UNSCR 1718 नामनिर्देशित व्यक्ती आणि संस्थांची निर्बंधांची यादी' तपासेल.

8. KYC अद्ययावत/नियतकालिक अद्ययावत करणे

KYC च्या प्रभावी देखरेखीच्या उद्देशाने, कंपनी KYC च्या नियतकालिक अद्ययावतीकरणासाठी जोखीम-आधारित दृष्टीकोन स्वीकारेल, त्यामुळे विशेषतः जेथे जास्त जोखीम आहे तिथे हे सुनिश्चित करेल की CDD अंतर्गत गोळा केलेली माहिती किंवा डेटा अद्ययावत आणि संबंधित आहे.

कंपनी खाते उघडण्याच्या तारखेपासून/शेवटच्या KYC अद्ययावतीकरणाच्या तारखेपासून, खालील प्रक्रियेनुसार, खालील ग्रिडनुसार KYC नियतकालिक अद्ययावतीकरण करेल.

जोखीम श्रेणी	KYC चे नियतकालिक अद्य
अधिक	2 वर्षे
मध्यम	8 वर्षे
कमी	10 वर्षे

(i) **व्यक्ती:**

KYC माहितीमध्ये कोणताही बदल नाही: अशा परिस्थितीत, कंपनीला ग्राहकाकडून आवास लोन अॅपद्वारे किंवा आवास वेबसाइटवरील कर्ज खात्यात लॉग इन करून, कंपनीकडे नोंदणीकृत मोबाइल नंबर वापरून या संदर्भात स्व-घोषणापत्र प्राप्त करावे लागेल.

पत्ता किंवा KYC माहितीमध्ये बदल: अश□ परिस्थितीत, कंपनीने ग्राहकाने अपडेट / नियतकालिक अपडेटच्या वेळी घोषित केलेल्या पत्त्याच्या पुराव्यासाठी OVD, मानलेल्या OVD किंवा त्याच्या समतुल्य ई-कागदपत्रांची एक प्रत प्राप्त करावी. ग्राहक कंपनीच्या कोणत्याही शाखेत वैयक्तिकरित्या भेट देऊन OVD ची प्रत सादर करू शकतात.

कंपनी आधार OTP आधारित e-KYC चा वापर नॉन-फेस-टू-फेस मोडमध्ये अपडेट / नियतकालिक अपडेटसाठी देखील करू शकते. जर सध्याचा पत्ता आधारमधील पत्त्यापेक्षा वेगळा असेल तर सध्याच्या पत्त्याच्या घोषणेसाठी सकारात्मक पुष्टीकरण आवश्यक नाही. कंपनीने खात्री करावी की आधार प्रमाणीकरणासाठी असलेला मोबाइल नंबर हा ग्राहकाच्या प्रोफाइलमध्ये असलेल्या मोबाइल नंबरच आहे, जेणेकरून कोणतीही फसवणूक रोखता येईल.

(ii) **व्यक्तींव्यतिरिक्त इतर ग्राहक:**

KYC माहितीमध्ये कोणताही बदल नाही: अशा परिस्थितीत, कंपनीला ग्राहकाकडून आवास लोन अॅपद्वारे किंवा आवास वेबसाइटवरील कर्ज खात्यात लॉग इन करून, कंपनीकडे नोंदणीकृत मोबाइल नंबर किंवा ईमेल आयडी वापरून या संदर्भात स्व-घोषणापत्र प्राप्त करावे लागेल. पुढे, कंपनी या प्रक्रियेदरम्यान खात्री करेल की त्यांच्याकडे उपलब्ध असलेली बेनिफिशियल ओनरशिप माहिती अचूक आहे आणि आवश्यक असल्यास, ती शक्य तितकी अद्ययावत ठेवण्यासाठी ती अपडेट करेल.

KYC माहितीमध्ये बदल: अशा परिस्थितीत, कंपनी नवीन ग्राहकाला ऑनबोर्ड करण्यासाठी लागू असलेल्या समतुल्य KYC प्रक्रिया करेल.

(iii) **अतिरिक्त उपाय**: या व्यतिरिक्त, कंपनी हे सुनिश्चित करेल की:

a) सध्याच्या CDD मानकांनुसार ग्राहकांचे KYC कागदपत्र त्यांच्याकडे उपलब्ध आहेत. शिवाय, जर कंपनीकडे उपलब्ध असलेल्या CDD कागदपत्रांची वैधता KYC च्या नियतकालिक अपडेटच्या वेळी संपली असेल, तर कंपनी नवीन ग्राहकाला नोंदणी करताना लागू असलेल्या समतुल्य KYC प्रक्रिया करेल.
b) जर उपलब्ध असेल तर कंपनी ग्राहकाच्या PAN तपशीलांची पडताळणी जारी करणाऱ्या प्राधिकरणाच्या डेटाबेसमधून करेल.
c) ग्राहकाकडून स्व-घोषणापत्रासह संबंधित कागदपत्रे मिळाल्याची तारीख नमूद करून, अपडेट/नियतकालिक अपडेट केल्याबद्दल, पावती दिली जाईल. शिवाय, KYC अपडेट करताना/नियतकालिक अपडेट करताना ग्राहकांकडून मिळालेली माहिती / कागदपत्रे कंपनीच्या रेकॉर्ड / डेटाबेसमध्ये त्वरित अपडेट केली जातील आणि KYC तपशील अपडेट केल्याची तारीख नमूद करणारी सूचना ग्राहकांना दिली जाईल याची खात्री केली जावी.
d) KYC अपडेट/नियतकालिक अपडेट करण्याची सुविधा सर्व शाखांमध्ये उपलब्ध आहे.
e) कंपनी ग्राहकांना सल्ला देईल की PML नियमांचे पालन करण्यासाठी, व्यवसाय संबंध/खाते-आधारित संबंध स्थापित करताना आणि त्यानंतर आवश्यकतेनुसार ग्राहकाने सादर केलेल्या कागदपत्रांमध्ये काही सुधारणा असल्यास, ग्राहकांनी कंपनीच्या वतीने रेकॉर्ड अपडेट करण्याच्या उद्देशाने 30 दिवसांच्या आत अशा कागदपत्रांचे अपडेट कंपनीला सादर करावे.
f) KYC च्या नियतकालिक अद्यतनासाठी देय सूचना (1 जानेवारी 2026 पासून)
  - देय तारखेपूर्वी किमान तीन आगाऊ सूचना (1 पत्राद्वारे) आणि देय तारखेनंतर किमान 3 स्मरणपत्रे (1 पत्राद्वारे) ग्राहकांना पाठवली जातील.
  - अशा सूचना/स्मरणपत्रे ऑडिट ट्रेलसाठी योग्यरित्या नोंदवली जावीत.
  - सूचना पत्रात/स्मरणपत्रात, इतर गोष्टींबरोबरच, KYC अपडेट करण्यासाठी समजण्यास सोप्या सूचना आणि आवश्यक असल्यास मदत मिळविण्यासाठी एस्केलेशन यंत्रणा आणि वेळेत KYC अपडेट न केल्यास होणारे परिणाम, जर असतील तर, असू शकतात.
g) KYC चे नियतकालिक अद्यतन UCIC स्तरावर केले जाईल.

(iv) विद्यमान ग्राहकांच्या बाबतीत, कंपनी केंद्र सरकारद्वारे अधिसूचित केलेल्या तारखेपर्यंत PAN किंवा समतुल्य ई-कागदपत्र किंवा फॉर्म क्रमांक 60 प्राप्त करेल, असे न केल्यास ग्राहक PAN किंवा समतुल्य ई-कागदपत्र किंवा फॉर्म क्रमांक 60 सादर करेपर्यंत कंपनी खात्यातील ऑपरेशन तात्पुरते थांबवेल.

परंतु, खात्याचे कामकाज तात्पुरते थांबवण्यापूर्वी, कंपनी ग्राहकांना एक सुलभ सूचना देईल आणि त्यांचे म्हणणे मांडण्याची वाजवी संधी देईल. शिवाय, दुखापत, आजारपण किंवा वृद्धापकाळामुळे किंवा इतर कारणांमुळे अशक्तपणा आणि तत्सम कारणांमुळे PAN किंवा त्याचे समतुल्य ई-कागदपत्र किंवा फॉर्म क्रमांक 60 प्रदान करण्यास असमर्थ असलेल्या ग्राहकांना खात्यांचे ऑपरेशन चालू ठेवण्यासाठी अंतर्गत धोरणानुसार योग्य सवलत दिली जाईल. तथापि, अशा खात्यांवर अधिक देखरेख ठेवली जाईल.

परंतु पुढे, जर एखाद्या ग्राहकाचा खाते-आधारित संबंध असेल तर त्याने कंपनीला लेखी स्वरूपात सांगितले की तो त्याचा PAN किंवा समतुल्य ई-कागदपत्र किंवा फॉर्म क्रमांक 60 सादर करू इच्छित नाही, तर कंपनी ते खाते बंद करेल आणि खात्याशी संबंधित सर्व दायित्वे ग्राहकाला लागू असलेली ओळखपत्रे मिळवून ग्राहकाची ओळख स्थापित केल्यानंतर योग्यरित्या निकाली काढली जातील.

या कलमाच्या उद्देशाने, खात्याच्या संबंधात "तात्पुरते कामकाज बंद करणे" म्हणजे ग्राहक या कलमाच्या तरतुदींचे पालन करेपर्यंत त्या खात्याशी संबंधित सर्व व्यवहार किंवा क्रियाकलापांचे तात्पुरते निलंबन.

9. KYC धोरणाचे पालन:

(i) KYC अनुपालनाच्या उद्देशाने 'वरिष्ठ व्यवस्थापन' म्हणजे:
  a) KYC धोरणे आणि प्रक्रियांची अंमलबजावणी सुनिश्चित करण्यासाठी आणि वेळोवेळी जारी केलेल्या KYC/AML वरील नियामक मार्गदर्शक तत्त्वांचे पालन सुनिश्चित करण्यासाठी मुख्य क्रेडिट अधिकारी.
  b) कर्जदारांच्या सर्व KYC नोंदी राखण्यासाठी ऑपरेशन्स प्रमुख.

(ii) धोरणे आणि प्रक्रियांच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी जबाबदारीचे वाटप.

(iii) कंपनी कायदेशीर आणि नियामक आवश्यकतांसह तिच्या धोरणे आणि प्रक्रियांच्या अनुपालन कार्यांचे स्वतंत्र मूल्यांकन सुनिश्चित करेल.

(iv) अंतर्गत लेखापरीक्षकाने KYC/अँटी-मनी लाँडरिंग (AML) धोरणे आणि प्रक्रियांचे पालन करण्याबाबत ऑडिट समितीला तिमाही अद्यतने देणे आवश्यक आहे.

(v) या धोरणानुसार KYC अनुपालनाच्या स्थितीबद्दल लेखापरीक्षण समितीला तिमाही आधारावर एका नोंदीच्या स्वरूपात अहवाल दिला जाईल.

(vi) KYC नियमांचे पालन निश्चित करण्याचे निर्णय घेण्याचे काम आउटसोर्स केलेले नाही याची कंपनी खात्री करेल.

10. वाढीव ड्यू डिलिजंस प्रक्रिया (EDD)

10A. समोरासमोर नसलेल्या ग्राहक ऑनबोर्डिंग बाबतीत EDD:

समोरासमोर न भेटता ऑनबोर्डिंग म्हणजे ग्राहकांना प्रत्यक्ष भेटल्याशिवाय किंवा V-CIP द्वारे भेट न घेता ग्राहकांचे ऑनबोर्डिंग. समोरासमोर न जाता, CKYCR, डिजिलॉकर, समतुल्य ई-कागदपत्र इत्यादी डिजिटल चॅनेलचा वापर केला जाईल आणि ग्राहकांशी प्रत्यक्ष संपर्क नसताना, NRI आणि PIO साठी परवानगी असलेल्या अतिरिक्त प्रमाणन अधिकाऱ्यांनी प्रमाणित केलेल्या OVD ची प्रत मिळवणे यासारख्या नॉन-डिजिटल पद्धतींचा वापर केला जाईल.

समोरासमोर न येणाऱ्या ग्राहकांच्या ऑनबोर्डिंगसाठी कंपनीकडून खालील EDD उपाययोजना केल्या जातील.

(i) ग्राहकांना रिमोट ऑनबोर्डिंगसाठी पहिला पर्याय म्हणून V-CIP प्रदान केला जाईल.

(ii) फसवणूक रोखण्यासाठी, व्यवहार OTP, व्यवहार अद्यतने इत्यादींसाठी CDD नंतर अशा खात्यांशी पर्यायी मोबाइल क्रमांक जोडले जाऊ नयेत. खाते उघडण्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या मोबाईल क्रमांकावरूनच व्यवहारांना परवानगी असेल.

(iii) सध्याच्या पत्त्याचा पुरावा मिळवण्याव्यतिरिक्त, कंपनी कर्जाचे वितरण करण्यापूर्वी पत्ता पडताळणी पत्र, संपर्क बिंदू पडताळणी, डिलिव्हरेबल्स इत्यादी सकारात्मक पुष्टीकरणाद्वारे सध्याच्या पत्त्याची पडताळणी करेल.

(iv) अशा प्रकरणांमध्ये PAN अनिवार्य असेल आणि तो जारी करणाऱ्या प्राधिकरणाच्या पडताळणी सुविधेद्वारे सत्यापित केला जाईल.

(v) कंपनीने हे सुनिश्चित करावे की अशा खात्यांमधील पहिला व्यवहार ग्राहकाच्या विद्यमान KYC-अनुपालित बँक खात्यातून जमा केला जाईल.

(vi) अशा ग्राहकांना उच्च-जोखीम असलेले ग्राहक म्हणून वर्गीकृत केले जाईल आणि समोरासमोर न येता उघडलेल्या खात्यांवर ग्राहकाची ओळख प्रत्यक्ष भेट देऊन किंवा V-CIP द्वारे पडताळली जाईपर्यंत अधिक देखरेख केली जाईल.

10B. राजकीयदृष्ट्या उघडकीस आलेल्या व्यक्तींचे (PEPs) खाते:

(i) कंपनीकडे PEPs शी संबंध प्रस्थापित करण्याचा पर्याय असेल (ग्राहक म्हणून किंवा लाभार्थी मालक म्हणून) परंतु सामान्य ग्राहक तपासणी करण्याव्यतिरिक्त:
  a) ग्राहक किंवा लाभार्थी मालक PEP आहे की नाही हे ठरवण्यासाठी कंपनीने योग्य जोखीम व्यवस्थापन प्रणाली स्थापित केल्या असतील;
  b) निधी / संपत्तीचा स्रोत स्थापित करण्यासाठी कंपनीकडून वाजवी उपाययोजना केल्या जात असतील;
  c) PEP साठी खाते उघडण्याची मंजुरी वरिष्ठ व्यवस्थापनाकडून घेतली गेली असेल.
  d) अशा सर्व खात्यांवर सतत देखरेख ठेवली जात असेल;

e) जर एखादा विद्यमान ग्राहक किंवा विद्यमान खात्याचा लाभार्थी मालक नंतर PEP बनला तर, व्यावसायिक संबंध सुरू ठेवण्यासाठी वरिष्ठ व्यवस्थापनाची मान्यता घेतली गेली असेल;

(ii) या सूचना PEP च्या कुटुंबातील सदस्यांना किंवा जवळच्या सहकाऱ्यांना देखील लागू असतील.

स्पष्टीकरण: या परिच्छेदाच्या उद्देशासाठी, "PEP म्हणजे अशा व्यक्ती ज्यांना परदेशाने प्रमुख सार्वजनिक कार्ये सोपवली आहेत किंवा सोपवण्यात आली आहेत, ज्यामध्ये राज्य/सरकार प्रमुख, वरिष्ठ राजकारणी, वरिष्ठ सरकारी किंवा न्यायिक किंवा लष्करी अधिकारी, सरकारी मालकीच्या कंपन्यांचे वरिष्ठ अधिकारी आणि महत्त्वाचे राजकीय पक्ष अधिकारी यांचा समावेश आहे."

10C. व्यावसायिक मध्यस्थांनी उघडलेली ग्राहकांची खाती

व्यावसायिक मध्यस्थांमार्फत ग्राहकांचे खाते उघडताना कंपनी खात्री करेल की:

(i) जेव्हा एकाच क्लायंटच्या वतीने व्यावसायिक मध्यस्थाद्वारे क्लायंट खाते उघडले जाते तेव्हा ग्राहकाची ओळख पटवली जाईल.

(ii) कंपनीला म्युच्युअल फंड, पेन्शन फंड किंवा इतर प्रकारच्या फंडांसारख्या संस्थांच्या वतीने व्यावसायिक मध्यस्थांद्वारे व्यवस्थापित 'पूल्ड' खाती ठेवण्याचा पर्याय असेल.

(iii) कंपनी अशा व्यावसायिक मध्यस्थांची खात□ उघडणार नाही जे कोणत्याही क्लायंट गोपनीयतेने बांधील असल्याने क्लायंटची माहिती HFC ला उघड करण्यास मनाई असेल.

(iv) जिथे मध्यस्थांनी ठेवलेले निधी कंपनीच्या पातळीवर एकत्रित केलेले नाहीत आणि प्रत्येक लाभार्थी मालकाशी संबंधित 'उपखाते' आहेत तिथे, सर्व लाभार्थी मालकांची ओळख पटवली जाईल किंवा जिथे असे निधी HFC च्या पातळीवर एकत्रित केलेले आहेत, तिथे कंपनी लाभार्थी मालकांचा शोध घेईल.

(v) जर मध्यस्थ एक नियमन केलेली आणि पर्यवेक्षित संस्था असेल आणि त्यांच्याकडे ग्राहकांच्या KYC आवश्यकतांचे पालन करण्यासाठी पुरेशी प्रणाली असेल तर कंपनी, त्यांच्या विवेकबुद्धीनुसार, मध्यस्थांनी केलेल्या CDD वर विसंबून राहील.

(vi) ग्राहकाला जाणून घेण्याची अंतिम जबाबदारी कंपनीची आहे.

10D. FATF शिफारशी लागू न करणारे किंवा अपुरेपणे लागू करणारे अधिकारक्षेत्र

कंपनी वेळोवेळी RBI ने प्रसारित केलेल्या FATF स्टेटमेंट्स आणि सार्वजनिकरित्या उपलब्ध असलेल्या माहितीचा विचार करेल, जेणेकरून FATF शिफारशी लागू न करणाऱ्या किंवा अपुऱ्या प्रमाणात लागू करणाऱ्या अधिकारक्षेत्रांची ओळख पटेल. कंपनी अशा अधिकारक्षेत्रातील नैसर्गिक किंवा कायदेशीर व्यक्ती (वित्तीय संस्थांसह) यांच्याशी संबंधित व्यावसायिक संबंध आणि व्यवहारांवर मूल्यांकन केलेल्या जोखमींनुसार वाढीव योग्य काळजी उपाय लागू करेल आणि अशा संबंधांवर आणि व्यवहारांवर विशेष लक्ष देईल. कंपनी या व्यवहारांची पार्श्वभूमी आणि उद्देश तपासेल, सहाय्यक कागदपत्रांसह तिच्या निष्कर्षांचे लेखी रेकॉर्ड ठेवेल आणि कायदेशीर व्यापार किंवा व्यावसायिक क्रियाकलापांवर मर्यादा न आणता विनंतीनुसार ते RBI किंवा इतर संबंधित अधिकाऱ्यांना उपलब्ध करून देईल.

11. रेकॉर्ड व्यवस्थापन

PML कायदा आणि नियमांच्या तरतुदींच्या संदर्भात, कंपनी ग्राहकांच्या माहितीची देखभाल, जतन आणि अहवाल देण्याबाबत खालील पावले उचलेल.

(i) कंपनी आणि ग्राहकांमधील सर्व व्यवहारांचे रेकॉर्डस् व्यवहाराच्या तारखेपासून 5 वर्षांच्या कालावधीसाठी राखले जातील, ज्यामध्ये व्यवहारांचे स्वरूप, व्यवहाराची रक्कम आणि ते ज्या चलनात मूल्यांकित केले गेले होते, व्यवहार कोणत्या तारखेला झाले आणि व्यवहारातील पक्ष यांचा समावेश असेल परंतु त्यापुरते मर्यादित असणार नाही.

(ii) खाते उघडताना आणि व्यवसाय संबंधादरम्यान मिळालेल्या ग्राहकांची ओळख आणि त्यांचे पत्ते यांच्याशी संबंधित नोंदी आणि DARPAN पोर्टलवरील नोंदणीच्या नोंदी (जर असतील तर) इत्यादी, व्यावसायिक संबंध संपल्यानंतर किमान 5 वर्षांपर्यंत जतन केल्या जातील.

कंपनी खात्याची माहिती योग्यरित्या राखण्यासाठी आणि जतन करण्यासाठी एक प्रणाली विकसित करण्यासाठी योग्य पावले उचलेल जेणेकरून आवश्यकतेनुसार किंवा सक्षम अधिकाऱ्यांनी विनंती केल्यावर डेटा सहज आणि जलद पुनर्प्राप्त करता येईल. अशा नोंदी हार्ड किंवा सॉफ्ट स्वरूपात ठेवल्या जाऊ शकतात आणि विनंतीनुसार सक्षम अधिकाऱ्यांना त्वरित उपलब्ध करून दिल्या जाऊ शकतात.

12. इतर सामान्य मार्गदर्शक तत्त्वे

(i) प्रधान अधिकाऱ्याची नियुक्ती

कंपनीच्या संचालक मंडळाने 'मुख्य अनुपालन अधिकारी' यांना प्रधान अधिकारी म्हणून नियुक्त केले आहे. कायद्यानुसार आवश्यक असलेल्या सर्व व्यवहारांचे निरीक्षण आणि अहवाल देणे आणि माहिती सामायिक करणे यासाठी प्रधान अधिकारी जबाबदार असतील. प्रधान अधिकाऱ्याचे नाव, पदनाम, पत्ता आणि संपर्क तपशील FIU-IND आणि RBI ला कळवले जावेत.

(ii) नियुक्त संचालकांची नेमणूक

कंपनीच्या संचालक मंडळाने 'व्यवस्थापकीय संचालक आणि मुख्य कार्यकारी अधिकारी' (MD & CEO) यांची नियुक्त संचालक म्हणून नियुक्ती केली आहे. PML कायद्याच्या प्रकरण IV आणि नियमांनुसार लादलेल्या दायित्वांचे संपूर्ण पालन सुनिश्चित करण्यासाठी नियुक्त संचालक जबाबदार असतील. प्रधान अधिकाऱ्याचे नाव, पदनाम, पत्ता आणि संपर्क तपशील FIU-IND आणि RBI ला कळवले जावेत.

(iii) गोपनीयतेचे दायित्व आणि माहितीची देवाणघेवाण:

a) कंपनी आणि ग्राहक यांच्यातील कराराच्या संबंधातून उद्भवणाऱ्या ग्राहकांच्या माहितीची गुप्तता कंपनी राखेल.
b) खाते उघडण्यासाठी ग्राहकांकडून गोळा केलेली माहिती गोपनीय मानली जाईल आणि ग्राहकाच्या स्पष्ट परवानगीशिवाय क्रॉस सेलिंग किंवा इतर कोणत्याही कारणासाठी त्याची माहिती उघड केली जाणार नाही.

c) सरकार आणि इतर एजन्सींकडून डेटा/माहितीच्या विनंत्यांचा विचार करताना, कंपनी स्वतः खात्री करून घेईल की मागितलेली माहिती अशा प्रकारची नाही जी व्यवहारांमधील गुप्ततेशी संबंधित कायद्यांच्या तरतुदींचे उल्लंघन करेल.

d) सदर नियमातील खालीलप्रमाणे अपवाद असतील:
   - जिथे माहिती उघड करणे कायद्याच्या सक्तीमुळे असेल
   - जिथे माहिती उघड करणे हे जनतेप्रति कर्तव्य असेल,
   - जिथे कंपनीच्या हितासाठी खुलासा आवश्यक असेल आणि
   - जिथे खुलासा ग्राहकाच्या स्पष्ट किंवा गर्भित संमतीने केला जाईल.

(iv) परकीय योगदान (नियमन) कायदा, 2010 च्या तरतुदींचे पालन

कंपनीने परकीय योगदान (नियमन) कायदा, 2010, त्याचे नियम आणि RBI किंवा गृह मंत्रालयाने वेळोवेळी जारी केलेल्या कोणत्याही संबंधित सूचना किंवा संप्रेषणांचे पालन केले पाहिजे.

(v) CDD प्रक्रिया आणि सेंट्रल केवायसी रेकॉर्ड्स रजिस्ट्री (CKYCR) सोबत KYC माहिती शेअर करणे

a) 'व्यक्ती' आणि 'कायदेशीर संस्था' (LE) साठी तयार केलेल्या KYC टेम्पलेट्सनुसार, नियमांमध्ये नमूद केलेल्या पद्धतीने, कंपनी ग्राहकांचे KYC रेकॉर्ड कॅप्चर करेल आणि ग्राहकाशी खाते-आधारित संबंध सुरू झाल्यापासून 10 दिवसांच्या आत CKYCR वर अपलोड करेल.

   KYC डेटा अपलोड करण्यासाठी ऑपरेशनल मार्गदर्शक तत्त्वे सेंट्रल रजिस्ट्री ऑफ सिक्युरिटायझेशन अॅसेट रिकन्स्ट्रक्शन अँड सिक्युरिटी इंटरेस्ट ऑफ इंडिया (CERSAI) द्वारे जारी केली जातात.

b) एकदा CKYCR द्वारे KYC आयडेंटिफायर तयार झाल्यानंतर, कंपनी खात्री करेल की ते जसे असेल त्यानुसार व्यक्ती/LE ला कळवले जाईल.

c) जेव्हा कंपनीला विद्यमान ग्राहकांकडून अतिरिक्त किंवा अद्ययावत माहिती मिळते तेव्हा ती सात दिवसांच्या आत CKYCR ला ती अद्ययावत माहिती देईल.

d) खाते-आधारित संबंध स्थापित करण्यासाठी, अपडेट/नियतकालिक अपडेट करण्यासाठी, कंपनी ग्राहकाकडून KYC आयडेंटिफायर मागवेल, किंवा CKYCR कडून उपलब्ध असल्यास KYC आयडेंटिफायर परत मिळवेल आणि KYC आयडेंटिफायर वापरून CKYCR कडून ऑनलाइन KYC रेकॉर्ड मिळविण्यासाठी पुढे जाईल आणि ग्राहकाला तेच KYC रेकॉर्ड किंवा माहिती किंवा इतर कोणतेही अतिरिक्त ओळख दस्तऐवज किंवा तपशील सादर करण्याची आवश्यकता रहाणार नाही, जोपर्यंत -
- CKYCR च्या नोंदींमध्ये असलेल्या ग्राहकाच्या माहितीमध्ये बदल झाला असेल तर; किंवा
- KYC रेकॉर्ड किंवा मिळवलेली माहिती अपूर्ण असेल किंवा सध्याच्या लागू KYC नियमांनुसार नसेल; किंवा
- CKYCR वरून डाउनलोड केलेल्या कागदपत्रांचा वैधता कालावधी संपला असेल; किंवा
- ग्राहकाची ओळख किंवा पत्ता (सध्याच्या पत्त्यासह) पडताळणे किंवा अधिक योग्य तपासणी करणे किंवा ग्राहकाचे योग्य जोखीम प्रोफाइल तयार करणे कंपनीला आवश्यक वाटत असेल

(vi) फॉरेन अकाउंट टॅक्स कम्प्लायन्स अ ॅक्ट (FATCA) आणि कॉमन रिपोर्टिंग स्टँडर्ड्स (CRS) अंतर्गत रिपोर्टिंग आवश्यकता

NBFC ने FATCA आणि CRS अंतर्गत आयकर नियम 114F, 114G, आणि 114H च्या तरतुदींचे पालन करावे, ज्यामध्ये रिपोर्टिंग वित्तीय संस्था म्हणून तिची स्थिती निश्चित करणे समाविष्ट आहे. ती आयकर ई-फाइलिंग पोर्टलवर नोंदणी करेल, FEDAI संदर्भ दरांचा वापर करून अहवाल देण्यायोग्य खाती ओळखण्यासाठी योग्य ती काळजी घेईल, आयटी फ्रेमवर्कद्वारे रेकॉर्ड ठेवेल आणि नियुक्त संचालकांनी स्वाक्षरी केलेले ऑनलाइन अहवाल (फॉर्म 61B किंवा NIL) सादर करेल. एक उच्च-स्तरीय देखरेख समिती अनुपालनाचे निरीक्षण करेल आणि NBFC CBDT ने जारी केलेल्या सर्व अद्यतनित सूचना, मार्गदर्शन नोट्स आणि प्रेस रिलीझचे पालन करेल.

(vii) खात्यांचे परिचालन आणि मनी म्यूल्स

फसव्या योजनांमध्ये "मनी म्यूल्स" म्हणून खात्यांचा वापर रोखण्यासाठी कंपनी खाते उघडण्यासाठी आणि व्यवहार देखरेखीसाठी कठोर प्रक्रियांचे पालन करेल. अशा खात्यांची ओळख पटविण्यासाठी काळजीपूर्वक आणि सतत देखरेख केली जाईल आणि FIU-IND ला संशयास्पद व्यवहारांची तक्रार करण्यासह योग्य कारवाई केली जाईल.

(viii) नवीन तंत्रज्ञानाचा परिचय

कंपनी नवीन उत्पादने आणि नवीन व्यवसाय पद्धतींच्या विकासाशी संबंधित उद्भवू शकणारे ML/TF धोके ओळखेल आणि त्यांचे मूल्यांकन करेल, ज्यामध्ये नवीन वितरण यंत्रणांचा समावेश आहे आणि नवीन आणि पूर्व-अस्तित्वात असलेल्या उत्पादनांसाठी नवीन किंवा विकसनशील तंत्रज्ञानाचा वापर समाविष्ट आहे. पुढे, कंपनी हे सुनिश्चित करेल: (अ) अशी उत्पादने, पद्धती, सेवा, तंत्रज्ञान सुरू करण्यापूर्वी किंवा वापरण्यापूर्वी ML/TF जोखीम मूल्यांकन करणे; आणि (ब) योग्य EDD उपाय आणि व्यवहार देखरेख इत्यादींद्वारे जोखीम व्यवस्थापित करण्यासाठी आणि कमी करण्यासाठी जोखीम-आधारित दृष्टिकोन स्वीकारणे.

(ix) PAN चा उल्लेख

वेळोवेळी सुधारित केलेल्या बँकांना लागू असलेल्या आयकर नियम 114B च्या तरतुदींनुसार व्यवहार करताना ग्राहकांचा पर्मनंट अकाऊंट नंबर (PAN) किंवा समतुल्य ई-कागदपत्र मिळवून पडताळणी केली पाहिजे. ज्या व्यक्तींकडे PAN किंवा समतुल्य ई-कागदपत्र नाही त्यांच्याकडून फॉर्म 60 घेतला पाहिजे.

(x) **कर्मचाऱ्यांची नियुक्ती आणि कर्मचाऱ्यांचे प्रशिक्षण**

a) कंपनी नो युवर एम्प्लॉयी/कर्मचारी धोरणासह त्यांच्या कर्मचारी भरती/नियुक्ती प्रक्रियेचा एक अविभाज्य भाग म्हणून, पुरेशी तपासणी यंत्रणा स्थापित करेल, जेणेकरून KYC/AML/CFT बाबींशी व्यवहार करणाऱ्या/तैनात असलेल्या कर्मचाऱ्यांमध्ये उच्च सचोटी आणि नैतिक मानके, विद्यमान KYC/AML/CFT मानकांची चांगली समज, प्रभावी संवाद

कौशल्ये आणि राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय स्तरावर बदलत्या KYC/AML/CFT परिस्थितीशी जुळवून घेण्याची क्षमता असेल आणि कर्मचाऱ्यांमध्ये खुले संवाद आणि उच्च सचोटी वाढवणारे वातावरण विकसित होईल.

b) कर्मचाऱ्यांना KYC/AML उपाय धोरणात पुरेसे प्रशिक्षण मिळावे यासाठी सतत कर्मचारी प्रशिक्षण कार्यक्रम राबवला पाहिजे. प्रशिक्षणाचा केंद्रबिंदू फ्रंटलाइन कर्मचारी, अनुपालन कर्मचारी आणि नवीन ग्राहकांशी व्यवहार करणारे कर्मचारी यांच्यासाठी वेगळा असावा. ग्राहक शिक्षणाच्या अभावामुळे उद्भवणाऱ्या समस्या हाताळण्यासाठी फ्रंट डेस्क कर्मचाऱ्यांना विशेष प्रशिक्षण दिले पाहिजे. KYC/AML उपाययोजना धोरणे, नियमन आणि संबंधित मुद्द्यांमध्ये पुरेसे प्रशिक्षित आणि पारंगत व्यक्तींसह ऑडिट फंक्शनसाठी योग्य कर्मचारी नियुक्त केले जातील याची खात्री केली पाहिजे.

परिशिष्ट - A
डिजिटल KYC प्रक्रिया

(i) कंपनी शक्यतो डिजिटल KYC पडताळणी प्रक्रियेसाठी एक अॅप्लिकेशन विकसित करेल, जे त्यांच्या ग्राहकांचे KYC करण्यासाठी ग्राहकांच्या संपर्कावर उपलब्ध करून दिले जाईल आणि KYC प्रक्रिया केवळ कंपनीच्या या प्रमाणित अॅप्लिकेशनद्वारेच केली जाईल.

(ii) कंपनी अॅप्लिकेशनच्या वापरावर नियंत्रण ठेवेल आणि अनधिकृत व्यक्ती त्याचा वापर करणार नाहीत याची खात्री करेल. अधिकृत कर्मचारी केवळ लॉगिन-आयडी आणि पासवर्ड किंवा कंपनीने प्रदान केलेल्या लाईव्ह OTP किंवा टाइम OTP नियंत्रित यंत्रणेद्वारे अॅप्लिकेशनचा वापर करू शकतील.

(iii) KYC उद्देशाने ग्राहकाने कंपनीच्या अधिकृत कर्माचाऱ्याच्या ठिकाणी भेट द्यावी किंवा उलट करावे. मूळ OVD ग्राहकाच्या ताब्यात असतील

(iv) कंपनीने खात्री करावी की ग्राहकाचा लाईव्ह फोटो प्राधिकृत अधिकाऱ्याने काढला आहे आणि तोच फोटो ग्राहक अर्ज फॉर्म (CAF) मध्ये अंतर्भूत केलेला आहे. पुढे, कंपनीच्या सिस्टीम अॅप्लिकेशनमध्ये ग्राहकाच्या कॅप्चर केलेल्या लाईव्ह फोटोवर CAF क्रमांक, GPS निर्देशांक, प्राधिकृत अधिकाऱ्याचे नाव, अद्वितीय कर्मचारी कोड (कंपनीने नियुक्त केलेला) आणि तारीख (DD:MM:YYYY) आणि वेळेचा स्टॅम्प (HH:MM:SS) असलेला एक वॉटर-मार्क वाचनीय स्वरूपात लावला पाहिजे.

(v) कंपनीच्या अॅप्लिकेशनमध्ये अशी सुविधा असेल की ग्राहकाचा फक्त लाईव्ह फोटो काढला जाईल आणि ग्राहकाचा कोणताही छापील किंवा व्हिडिओ-ग्राफ केलेला फोटो काढला जाणार नाही. ग्राहकाचा लाईव्ह फोटो काढताना त्याच्या मागची पार्श्वभूमी पांढऱ्या रंगाची असावी आणि ग्राहकाचा लाईव्ह फोटो काढताना इतर कोणीही फ्रेममध्ये येऊ नये.

(vi) त्याचप्रमाणे, मूळ OVD किंवा आधारच्या ताब्याच्या पुराव्याचा लाईव्ह फोटो जिथे ऑफलाइन पडताळणी करता येत नाही (आडवे ठेवून), वरून उभ्य□ पद्धतीने कॅप्चर केला जाईल आणि वर नमूद केल्याप्रमाणे वाचनीय स्वरूपात वॉटर मार्किंग केले जाईल. मूळ कागदपत्रांचा लाईव्ह फोटो काढताना मोबाईल डिव्हाइस तिरका किंवा कलता नसावा.

(vii) ग्राहक आणि त्याची मूळ कागदपत्रे यांचे लाईव्ह फोटो योग्य प्रकाशात घेतले पाहिजेत जेणेकरून ते स्पष्टपणे वाचता येतील आणि ओळखता येतील.

(viii) त्यानंतर, CAF मधील सर्व नोंदी ग्राहकाने दिलेल्या कागदपत्रांनुसार आणि माहितीनुसार भरल्या जातील. ज्या कागदपत्रांमध्ये क्विक रिस्पॉन्स (QR) कोड उपलब्ध आहे, तेथे मॅन्युअली तपशील भरण्याऐवजी QR कोड स्कॅन करून अशी माहिती स्वयंचलितपणे भरता येते. उदाहरणार्थ, UIDAI वरून डाउनलोड केलेल्या भौतिक आधार/ई-आधारच्या बाबतीत जिथे QR कोड उपलब्ध आहे, तेथे आधार/ई-आधारवर उपलब्ध असलेला QR स्कॅन करून नाव, लिंग, जन्मतारीख आणि पत्ता यासारखे तपशील स्वयंचलितपणे भरता येतात.

(ix) वर नमूद केलेली प्रक्रिया पूर्ण झाल्यानंतर, ग्राहकाच्या स्वतःच्या मोबाइल नंबरवर 'OTP शेअर करण्यापूर्वी फॉर्ममध्ये भरलेल्या तपशीलांची पडताळणी करा' असा मजकूर असलेला एक वन टाइम पासवर्ड (OTP) संदेश पाठवला जाईल. OTP ची यशस्वीरित्या पडताळणी झाल्यानंतर, ते CAF वर ग्राहकाची स्वाक्षरी म्हणून मानले जाईल. तथापि, जर ग्राहकाकडे स्वतःचा मोबाईल नंबर नसेल, तर त्याच्या/तिच्या कुटुंबाचा/नातेवाईकांचा/ओळखीच्या व्यक्तींचा मोबाईल नंबर या उद्देशासाठी वापरला जाऊ शकतो आणि तो CAF मध्ये स्पष्टपणे नमूद केलेला असावा. कोणत्याही परिस्थितीत, कंपनीकडे नोंदणीकृत प्राधिकृत अधिकाऱ्याचा मोबाईल नंबर ग्राहकांच्या स्वाक्षरीसाठी वापरता येणार नाही. कंपनीने हे तपासलेच पाहिजे की ग्राहकाच्या स्वाक्षरीमध्ये वापरलेला मोबाईल नंबर प्राधिकृत अधिकाऱ्याचा मोबाईल नंबर नसावा.

(x) प्राधिकृत अधिकारी ग्राहकाचा लाईव्ह फोटो आणि मूळ कागदपत्रे कॅप्चर करण्याबद्दल एक घोषणापत्र प्रदान करेल. यासाठी, प्राधिकृत अधिकाऱ्याची वन टाईम पासवर्ड (OTP) वापरून पडताळणी केली जाईल जो कंपनीकडे नोंदणीकृत असलेल्या त्याच्या मोबाइल नंबरवर पाठवला जाईल. यशस्वीरित्या OTP पडताळणी झाल्यानंतर, ती प्राधिकृत अधिकाऱ्याची घोषणापत्रावरील स्वाक्षरी मानली जाईल. या प्राधिकृत अधिकाऱ्याच्या घोषणेमध्ये प्राधिकृत अधिकाऱ्याचा लाईव्ह फोटो देखील टिपला जाईल.

(xi) या सर्व कृतींनंतर, अॅप्लिकेशन कंपनीच्या सक्रियकरण अधिकाऱ्याला प्रक्रिया पूर्ण झाल्याची आणि सक्रियकरण विनंती सादर केल्याची माहिती देईल आणि प्रक्रियेचा व्यवहार आयडी/संदर्भ-आयडी क्रमांक देखील तयार करेल. भविष्यातील संदर्भासाठी प्राधिकृत अधिकारी ग्राहकांना व्यवहार आयडी/संदर्भ-आयडी क्रमांकासंबंधी तपशील कळवेल.

(xii) कंपनीचा प्राधिकृत अधिकारी तपासेल आणि पडताळणी करेल की (a) कागदपत्राच्या चित्रात उपलब्ध असलेली माहिती अधिकृत अधिकाऱ्याने CAF मध्ये प्रविष्ट केलेल्या माहितीशी जुळत आहे. (b) ग्राहकाचा लाईव्ह फोटो कागदपत्रात उपलब्ध असलेल्या फोटोशी जुळत आहे. आणि (c) अनिवार्य फील्डसह CAF मधील सर्व आवश्यक तपशील योग्यरित्या भरले आहेत. यशस्वी पडताळणीनंतर, कंपनीच्या प्राधिकृत अधिकाऱ्याकडून CAF वर डिजिटल स्वाक्षरी केली जाईल. तो CAF ची प्रिंट घेईल, योग्य ठिकाणी ग्राहकांच्या स्वाक्षऱ्या/अंगठ्याचा ठसा घेईल, नंतर ते स्कॅन करून सिस्टममध्ये अपलोड करेल. मूळ हार्ड कॉपी ग्राहकांना परत केली जाऊ शकते.

मंडळाकडून मंजुरीची तारीख: १० मार्च २०१२
मंडळाकडून शेवटचा आढावा / सुधारणा / दुरुस्तीची तारीख: ०५ फेब्रुवारी २०२६
आवृत्ती: १.५